

Caietele DE LA ARACI

23

Publicație semestrială de literatură a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni

Anul XIII, nr. 1(23), iunie 2025

Redactor-șef: Luminița Cornea • Secretar de redacție: Nicolae Scurtu

MOTTO:

„Unde nu este pace și libertate, este destul să fie conștiință, iar strigătul la libertate este libertatea însăși”.

Romulus Cioflec, *Însemnări de călătorie de prin reviste adunate*, ediție îngrijită și studiu introductiv de Luminița Cornea, Centrul de Cultură al Județului Covasna, Sfântu Gheorghe, 2020, p. 132.

CUPRINS

- M. Sevastos* • Romulus Cioflec, *Lacrimi călătore* (1920) • p. 2
Mircea Popa • Romulus Cioflec - călător în Spania • p. 4
Carmen Mușat-Coman • Sub soarele polar. Călătorie spre „nopti tot mai scurte, până la dispariție” • p. 6
Maria Monica Stoica • Călătoria – orizont al cunoașterii la Romulus Cioflec (XII bis). Întoarcerea • p. 8
Nicolae Scurtu • O colaborare necunoscută a lui Romulus Cioflec • p. 10
Luminița Cornea • Gânduri de suflet despre scriitorul Romulus Cioflec • p. 15
Luminița Cornea • Scriitorul Ion Munteanu și Cenaclul „Romulus Cioflec” • p. 18
Ana-Maria Posea • Araciul – leagănul copilăriei și tinereții mele • p. 20
Mihai Marinache • Virgil Cioflec în corespondență cu Octavian Goga • p. 21
Cornel Dimovici • Scrisoare din Germania • p. 23
Mihaela Malea Stroe • „Educație” prin publicitate • p. 24
Ionel Simota • Cântare iubirii, Cântecul Dunării, Elegie mamei • p. 26
Adrian Munteanu • Când corp, când spirit, Popas îmi sunt doar clipe, Când pasărea cânta • p. 27
Denisa Crăciun • Poeme • p. 28
Carmen Tania Grigore • un crez anume, invocație • p. 28
Gabriela Botici • Sonet CLXV (Junii Brașovului) • p. 28
Cătălina Hasotti • Reabilitare • p. 29
Cristina Vișan • Să vorbim, să scriem corect • p. 29
Ion Onuc Nemeș • Laița de la drum • p. 30
Despre autorii care semnează în această revistă • p. 30
Activități de pedagogie la Casa memorială „Romulus Cioflec” • p. 31

M. Sevastos

ROMULUS CIOFLEC, *LACRIMI CĂLĂTOARE* (1920)

„Volumul dlui R. Cioflec cuprinde schițe și povestiri cu subiecte luate mai cu seamă din viața satelor ardelen. Întâmplările se petrec adesea în timpul războiului, în anii aceia grei, când durerile au biruit suferințele omenești, Volumul mai cuprinde câteva tipuri și scene din viața târgurilor, două sau trei istorii de dragoste nenorocită și unele momente din viața copiilor.

O atmosferă întunecată plutește îndeobște peste aceste povestiri. Eroii dlui Cioflec sunt niște oameni necăjiți, care își trăiesc viața de toate zilele - o viață posomorâtă și neînsemnată – într-o permanentă luptă cu dușmani peste puterile lor. Mai totdeauna eroii rămân doborâți parcă sub greutatea vieții. Uneori n-avem de-a face cu personaje izolate: lumea întreagă a satelor, mulțimea aceea mânăată de datini și de superstiții (*Clopotul*) este zugrăvită de autor, laolaltă, în trăsături sigure, viguroase... Sentimentele simple și grave, care agită mulțimea, sunt redată c-o putere reală de emoție.

Printre aceste personaje sumbre, doar copiii își poartă figurile luminoase, de-o veselie comunicativă. Scena din livadă (*Iluzii*), cu copii agățați prin cireși, are într-însa ceva fraged și proaspăt: „Se ve-

dea într-un cireș, sus de tot, șapca lui Pătru, și ceva mai jos parcă era Ioniță Calapăr - și se încolăcea ca un șarpe să răzbată mai la margine între cireșele cele pârguite. Subt alt cireș era, apoi, pălăria lui Machidon... Fără să gândească mult, și-a dat (Machidon) drumul din vârful cireșului - și venea ca pe funie, pe tulpină de-a lungul, apucând abia ici-colo câte-o creangă... Se auzeau doar, în cireși, niște fâșăituri cu zvâcnituri în amestec și mai răzbăteau cu greu și alte zgomote: plescăituri ușoare din buze și din limbă, un fel de zgomote din gâtlee și din nas”...

Autorul știe să citească în sufletul copiilor și să ni-l dezvăluie, uneori c-o duioșie caldă, alteori c-o nuanță plăcută de umor. Povestirile cu întâmplări de la țară, adică din mediul care a dat autorului primele impresii, sunt cele mai reușite: ele închid viața, așa cum este.

Autorul e un spirit serios, veșnic preocupat de-o problemă psihologică sau morală, un suflet pătruns de-o adâncă milă pentru suferința omenească.”

M. Sevastos: Romulus Cioflec, *Lacrimi călătorești*, 1920, Editura „Viața Românească”, în revista „Viața românească”, anul 13, nr. 1-6, 1921, p. 128-129.

În oglinzi paralele (fragmente)

Romulus Cioflec, Sub soarele polar, Ediție 2024

Bergen: „Suntem în vestita piață a pescăriei – nu prea animată joia – cu tipurile ei de pescari cu pălării mari, unsuroase, ce unora le acoperă numai ceafa și le lasă dezgolită fruntea. Oameni în genere bine clădiți, tăcuți, ne urmăresc în tăcerea lor impasibili, știindu-ne dinainte rosturile și că din peștele lor am putea lua cel mult imagini în Kodak-uri. Vizităm o expoziție de produse norvegiene (un târg de mostre), apoi teatrul, în față cu statuia lui Ibsen, înfățișat măiestru în mers...Iată-l într-o grădiniță din orașul lui natal, cu părul vâlvoi, și pe Grieg, marele lor compozitor din vremea noastră. Și, fără poză, fără gesturi aruncate veșniciei, parcă n-ar fi statuie...” (p.28).

„La drum, dar, cu soarele! Aici, unde îi dai cu ade-vărat și permanent prețuirea! Căci, aici, te înviorază și – slavă Domnului – nu te dogorește niciodată... Nu se reîntoarce și nu pleacă, și totuși nu dogorește. Rotește doar neîntrerupt, de jur împrejurul creștelor și conurilor de munte, trene de umbră, când mai lungi, când mai reduse, și acoperă spre miez de noapte adâncuri și prăpăstii vunde de topire, invadate de flori efemere și nescrutate încă de ochiul omenească. Acum, ca să ne fărâmece plutirea șalupei, el poleiește cu argint, din cel mai înalt punct al tăriei, ghețarii și iernaticile adăposturi ale munților, și fluturările roiului de pescăruși și de rațe năvălite la bucătăriile noastre.” (p. 108).

Bergen: „Wir befinden uns auf dem berühmten Fischmarkt – an einem eher ruhigen Donnerstag – mit seinen typischen Fischern, deren breite, fettglänzende Hüte nur manchen den Nacken bedecken und die Stirn frei lassen. Meist kräftig gebaute, wortkarge Männer beobachten uns mit gleichmütiger Stille, als kennten sie längst unser Anliegen und wüssten, dass wir von ihrem Fisch höchstens ein paar Kodak-Bilder mitnehmen werden. Wir besuchen eine Ausstellung norwegischer Erzeugnisse – eine Art Mustermesse –, dann das Theater, vor dem majestätisch schreitend die Statue Ibsens thront... Da steht er, in einem kleinen Park seiner Geburtsstadt, das Haar wirr – und daneben Grieg stehend, ihr großer Komponist unserer Zeit. Und dennoch – ohne Bild, ohne Geste, die der Ewigkeit zugeworfen ist – scheint es fast, als wäre es keine Statue...” (S. 28)

„Auf, auf, mit der Sonne auf Reisen! Hier, wo man ihren wahren und steten Wert erkennt! Denn hier belebt sie – Gott sei Dank – und versengt nie... Sie kommt nicht wieder und geht doch nicht, und dennoch brennt sie nicht. Sie zieht unermüdlich ihre Bahn, rings um die Bergkämme und Gipfelkegel, wirft Schattenflore – bald länger, bald kürzer –, und hüllt gegen Mitternacht Täler und schmelzende Schluchten ein, in denen es rauscht und blüht – mit flüchtigen Blumen, noch unerforscht vom menschlichen Blick. Jetzt, um unsere Bootsfahrt zu verzaubern, überzieht sie vom höchsten Punkt des Himmels her Gletscher und winterliche Bergverstecke mit silbernem Glanz – und auch das Flattern der Möwenschwärme und der wilden Enten, die längst an unsere Küchen gewöhnt sind.” (S. 108)

Romulus Cioflec, Cutreierând Spania, 1928 (fragmente)

„După ce poliția de graniță de la Port-Bou (...) a constatat cu plăcere că sunt român și a exclamat: „Trajano! Trajano!”, adică cel de la Traian-împăratul care se ridicase din Spania, și vă rog să citiți „Trahano”, după aceasta m-au examinat cu mai multă atenție decât pe toți ceilalți vreo cincisprezece călători. Se tot uitau la chipul meu, pe semne ca să vadă cât de roman a mai rămas în mine după 2000 de ani, căutând ceva spaniol, ceva italian, ceva francez și ceva portughez ... Dar mai cu seamă după ce au mai constatat că sosisem înarmat cu un nume care să facă incontestabilă obârșia mea latină, ba încă foarte îndepărtată, cu un nume cu care se va fi mândrit, la rândul lui, Traian însuși.”

„**Madridul**, ca și cele mai multe capitale ale lumii, constă și el dintr-un oraș nou și un oraș vechi. Acesta din urmă – încins de jur-împrejur de celălalt – este și cartierul comercial al metropolei cu animație maximă.

Punct și centru de circulație tot maximă – și chiar centru geometric – este **Puerta del Sol**. Ea nu este însă o poartă, oricât i se spune așa ... Nu este o poartă de intrare ori de ieșire, cum ar fi **Puerta de Toledo**, care este pod peste Manzanares la ieșire, și nu poartă ... Madridul nici nu are așa-zise porți, cum aveau și mai au Roma ori vechile orașe germane, ori Parisul.

Madridul are o singură **poartă**, situată însă în centru vechiului oraș și nu în margine: este Puerta del Sol, de care am amintit, adică Poarta Soarelui. Ea însă este numai o piață mare, care, prin zece străzi, și din toate direcțiile orașului, colectează viață și circulație, iar de sus, lumină de soare din belșug. Ca în toată Spania.”

Elena Graure-Manta: Omenire în pace 1 – Sticlă spectrum

«Après que les douaniers de Port-Bou (...) eurent constaté avec plaisir que j’étais roumain et s’exclamèrent: «Trajano! Trajano!», c’est-à-dire en référence à l’empereur Trajan qui s’était élevé depuis l’Espagne – et je vous prie de lire «Trahano» –, ils m’examinèrent avec plus d’attention que les quinze autres voyageurs. Ils scrutaient mon visage, cherchant sans doute à voir combien de romain il restait en moi après 2000 ans, traquant quelque chose d’espagnol, d’italien, de français ou de portugais... Mais surtout, après avoir confirmé que j’arrivais armé d’un nom rendant incontestable mes origines latines, et même très lointaines - un nom dont Trajan lui-même aurait pu être fier à son époque » (pp.19-20).

«**Madrid**, comme la plupart des capitales du monde, se compose d’une ville nouvelle et d’une vieille ville. Cette dernière - encerclée par la pre-

mière - est aussi le quartier commercial de la métropole, où règne un incessant et inégalable vacarme.

Lieu et centre d’un va-et-vient aussi intense - et même centre géométrique - est la **Puerta del Sol**. Pourtant, ce n’est pas une porte, malgré son nom... Ce n’est ni une porte d’entrée ni de sortie, contrairement à la **Puerta de Toledo**, qui est un pont sur le Manzanares à la périphérie, et non pas une porte... Madrid n’a d’ailleurs pas de prétendues portes comme en possédaient ou possèdent encore Rome, les vieilles villes allemandes ou Paris. Madrid n’a qu’une seule **porte**, située cependant au cœur de la vieille ville et non en banlieue: c’est la Puerta del Sol, mentionnée plus haut, c’est-à-dire la Porte du Soleil. Mais ce n’est qu’une grande place, d’où dix rues, provenant de toutes les directions de la ville, concentrent vie et mouvement, et d’en haut, la lumière du soleil, en abondance. Comme d’ailleurs dans toute l’Espagne».

Mircea Popa

ROMULUS CIOFLEC - CĂLĂTOR ÎN SPANIA

Spania poate fi privită din foarte multe unghiuri de vedere, și, după seria vagabondajului sentimental intelectualizat, ca în cazul scriitorilor pomeniți (hispanistul Al. Popescu- Telega, Liviu Rebreanu, n. n.) vin la rând reporterii specializați, care își construiesc itinerariul cu harta și cu Baedekerul în mână, putând să-ți ofere nenumărate informații și detalii despre fiecare oraș sau loc istoric vizitat.

Seria acestor tipuri de însemnări începe cu cartea lui Romulus Cioflec din 1927, intitulată *Cutreierând Spania*. Romulus Cioflec (1882-1955) e un scriitor și un intelectual cu apetituri voiagere foarte pronunțate. În 1920, a stat un an la Berlin cu o bursă de studii, apoi, în 1926, a participat la cursurile de vară de la Madrid, cunoscând acest mod de a lua pulsul unei țări. A călătorit prin cele mai multe state europene, a vizitat Egiptul și s-a împrietenit la Paris cu Panait Istrati, a ajuns la Polul Nord, pe care l-a evocat în cartea *Sub soarele polar* (1930), a scris despre românii din secuime sau despre cei din Basa-

rabia, construind și un interesant roman- document, *Pe urmele destinului*, unde călătoria joacă de asemenea un rol esențial.

Notele despre Spania denotă o informare minuțioasă, atât din punct de vedere istoric, cât și geografic sau demografic. Autorul este în stare să ne spună cu precizie câte parcuri și câte străzi are Madridul, care încotro se îndreaptă sau ce suprafață ocupă, care sunt piețele importante și ce destinație au fiecare. Topografia Madridului, cu așezarea lui pe râul Manzanares, cu oazele sale de verdeață sau de pământ ars și mohorât, distribuția „pseo-urilor”, adică a porților, și a delimitării dintre orașul vechi și orașul nou sunt reținute cu exactitate. Descrierea orașului, și a vieții sale cotidiene se face în acest caz prin surprinderea particularităților lui, respectiv a ciudățeniilor madrilene. Mai întâi ne sunt prezentați acei ciudați „limpiabotas”, adică curățitorii de ghetе, fără de care orașul n-ar exista, deoarece „Gheata-oglină pare a fi una din pasiunile spaniolului, ca taurii și ca loteria”.

Urmează la rând prezentarea spațiilor publice frecventate de madrileni, oameni care își duc existența de zi la zi la umbră, în case și balconașe, apoi năvălesc pe străzi, în cafenele, teatre, Verbena, sau fin asociațiile „culturale” de tipul „circulos de viejas artes”, care sunt mai degrabă niște cluburi de conversație și petrecere colectivă. Nu este neglijată nici poșta spaniolă, care funcționează după criterii cu totul speciale, iar cutiile poștale călătoresc agățate de tramvaie. Prezența cântărilor și a măgarilor, ca mijloace de transport „moderne” este aici la ordinea zilei, căci mulțimea trăiește mult în spațiul public, prin bălciuri, procesiuni religioase, dansuri sau coride. Noaptea casele stau închise, iar când vreunul din locatari se întoarce, el trebuie neapărat să „aplaude”, pentru ca portarii să vină să-i deschidă, așa că, sub acest raport, Madridul i s-a părut a fi unul dintre cele mai „muzicale” orașe europene. Aceasta și pentru că peste tot se pot întâlni localuri destinate pentru „canto flamenco”, în traducere, „cântec flamand”, denumire adusă de spaniolii din Țările de Jos, dar care a devenit specifică modului spaniol de a fi. „Fapt e că, de atunci, orice arie populară spaniolă, adică chiar creația geniului spaniol, se cheamă *canto flamenco*. Dar această influență puternică oriental-maură în ariile lor naționale mai răpesc muzicii populare spaniole și dreptul la originalitate. (...) Am văzut ceva foarte amestecat: melodii populare convertite de arta orașului în cuplete cu bogate „gorgoane”, împănate de muzica orientală a arabilor, totul amplificat, combinat cu dans, cu joc teatral, cu mimică și castagnete. Ca la „Moșii” Bucureștilor de odinioară”.

Voiajorul nostru sesizează și o altă caracteristică a concitadinilor spanioli: „impresia de politețe, de amabilitate și, adaugă, blândețea de moravuri”, ceea ce pentru unii ar veni în contradicție cu pasiunea lor pentru luptele cu tauri. Comentatorul lasă să se înțeleagă că obiceiul este o veche moștenire latină, de pe vremea amfiteatrelor și a gladiatorilor, și s-a păstrat în Spania ca o formă de distracție populară, foarte implantată în mentalitatea publică. Din punc-

Margareta Catrinu, Cluj-Napoca, *Toamna la Măldărești*

tul lui de vedere, „corrida de toros” este o formă de educație colectivă, un spectacol care întreține emoția artistică a publicului: „tauriiăștia, ca și partenerii lor, adică *cuadrilele* și caii, fac educația artistică a mulțimilor, ca să nu vorbim de cea morală, fiind întreținută și de o presă specializată și plină de rafinament.» „Ca și la box, ca și la fotbal, ca și la lupta cu cocoși, toate spectacolele și îndeletnicirile acestea fiind de aceeași natură și deosebite doar în grad...”. Tauromahia și tauromania a căpătat însă în Spania o dezvoltare extraordinară, iar cei mai vestiți torero au ajuns eroi populari și chiar „li se acordă titlul de doctori”.

Romulus Cioflec vizitează și el Toledo - „simbolul Spaniei, și pivotul în jurul căruia s-au învârtit douăzeci de veacuri iberice”, avanpost al regilor Spaniei, astăzi doar muzeu și cimitir al istoriei. Îi reține atenția Alcazarul și catedrala, dar și podurile-fortificații, cu porți-arcade înguste și joase ce îți evocă imaginea orașului fortăreață. Farmecul locului îl dau și înguste și umbrile *callejulas*, stradele întortocheate dintre „zidurile mâncate și înnegrite de vreme”. La rând vine Escorialul, operă arhitectonică impresionantă prin „severitatea și simplitatea ei”, unde sala porțelanurilor, amintește de o ocu-

pație străveche, pusă în evidență și prin migăloase broderii și goblenuri. La Cordoba, peisajul, clima și înfățișarea oamenilor se schimbă: „Rasă de oameni voinici, mai arămie și mai bogat sprâncenată, rasă de oameni tăcuți, serioși și senini”. „Ne găsim în vechea Baetica romană, Andaluzia bazinului Guadalquivir, presărată cu nume și urme romane, palate, poduri și conducte arabe și, totodată, scena principală a istoriei spaniole”. Și aici orașele sunt vechi, cu „străzi meschine de umbră și paragină și sărăcie”, cu balcoane și șopote de apă. Intrând pe Poarta Iertării, spre a vizita celebra moschee arabă numită Mesquita, autorul apelează la una dintre cele mai frumoase imagini, spre a sugera intrarea pe sub 900 de coloane apropiate, întinse pe o suprafață de două hectare și jumătate: „ai impresia unei păduri dese de palmieri”.

Observațiile călătorului sunt agrementate substanțial cu date de ordin istoric, iar, uneori, și cu digresiuni acceptabile, cum ar fi aceea despre nebunia lui Filip al II-lea. Textura montajului său memorialistic este destinat în primul rând să informeze, de aceea vom găsi lucruri interesante despre modul de operare al poliției spaniole, despre guarda civil, despre locurile unde se cresc taurii pentru coride,

cam câți sunt aceștia și câți la număr caii de care au nevoie coridele spaniole, despre mulțimea și rolul fântânilor spaniole, care se înșiră pe toată lungimea drumurilor, destinate să „fertilizeze locul sărac în timpul verii lipsite de ploi și nori”, despre treieratul grânelor, dar și a paielor, folosite și ele pentru hrana animalelor. O reîntoarcere sentimentală la pământul fertil al patriei este și un prilej de memento afectiv: „în cadrul acesta de aridă ambianță cvasi-africană, presărată cu scunde enclave de stâncă mereu pleșuvă și sub arșița unui cer mereu albastru și clar, îmi apare și imaginea României, ca să împrui, prin contrast, minții mele: o fermecătoare grădină exuberantă de bogăție și năvalnică vegetație”.

Din punct de vedere turistic, cartea lui Romulus Cioflec poate constitui un adevărat ghid prețios pentru călătorul român care vrea să cunoască Spania, întrucât descrierile făcute de el sunt foarte amănunțite, încercând să nu lase nimic pe dinafară. El tinde la prezentarea cât mai amănunțită a provinciilor și a orașelor Spaniei, cu accentul pus pe locurile cu adevărat vestite ale acestora.

Mircea Popa, *Romulus Cioflec, călător în Spania*, în volumul *Spania descoperită de români*, Editura Dacia, 2007, p. 47-53.

Carmen Mușat-Coman

SUB SOARELE POLAR. CĂLĂTORIE SPRE „NOPTI TOT MAI SCURTE, PÂNĂ LA DISPARIȚIE”

Sub soarele polar. Acesta e titlul scriitorului, pe care autoarea rândurilor de față le transcrie, însă e imediat întreruptă de țârâitul interfonului. E poștașul, aducător al unei ilustrate, și e rugat să o lase în cutia poștală, mulțumirile sunt reciproce – poștașul pentru permiterea intrării în bloc, autoarea pentru primirea ilustratei (o formă de comunicare cunoscută numai de către cei ce își amintesc tinerețea, nu o trăiesc). Autoarea revine la calculator, între timp ecranul a devenit negru, autoarea apasă butonul *enter* și... surpriză: în locul câmpului cu narcise pe care calculatorul îl alesese, desigur, aleatoriu, spre a o întâmpina pe ecran, ca imagine de fundal, și asta de vreo trei zile încoace, pe ecran tronează acum un ghețar de-un alb orbitor, pe o întindere de ape de o limpezime ce face ca și lumea subacvatică să fie la fel de clară, dar ghețarul nu e în oglindă răsfrânt,

cum te-ai aștepta, ci sub ape alte forme sunt scufundate. Autoarea zâmbește, a mai auzit ea povești dintr-astea cu lumi ascunse în computer, e suficient să tastezi cuvântul „pantofi” și să-ți apară apoi reclame la pantofi. Teoriile conspirației au funcționat în toate vremurile. De ar fi adevărat, apoi autoarea ar avea un regret doar: că nu a scris un subtitlu mai lung și mai explicit, poate că i-ar fi apărut chiar o fotografie cu vasul de croazieră...

Autoarea însă nu-și încearcă norocul, căci o astfel de fotografie, reală, este chiar în carte, așa că se întoarce la titlul cărții: *Sub soarele polar*. La călătoria făcută acum o sută de ani de scriitor într-o „lume fără noapte”. Până și astăzi temerarii sunt priviți cu o doză de curiozitate și invidie, darămite acum un secol!

Gândul îi fuge la ilustrata din cutia poștală. Întrebările sunt firești: din ce loc vine, cine s-a mai gândit la

o astfel de formă de comunicare și ce conține. Gândul însă trebuie să i se întoarcă la ilustratele de pe vasul *Monte Cervantes* a căror scriere a fost oprită din ordinul căpitanului după ce vasul s-a ciocnit de un ghețar. Sacii de poștă le ascund bine, vasul *Monte Cervantes* urmând a le duce la Hamburg, „dacă nu le duce la fund”. Cenzura merge mai departe „ca în vreme de război”: în schimbul unei taxe de câteva mărci turiștii semi naufragiați pot radiotelegrafa celor de acasă că... „se află bine” la bord. De ce cenzură? Păi... vasul de croazieră nu se află bine însă acest lucru trebuie ascuns autorităților. Avaria e recunoscută târziu, sub presiune, povestea pare cumva asemănătoare celei a Titanicului. Până la un punct, din fericire.

Autoarea își dă seama, brusc, că tot gândindu-se la ilustrata ei din cutia poștală rândurile de față s-au cam amestecat și că posibilul cititor al lor să nu înțeleagă nimic. Subiectul cărții este simplu pentru vremurile de acum, inedit și curajos pentru vremurile de atunci: în 1928, scriitorul Romulus Cioflec și soția lui se îmbarcau pe un transatlantic ce mergea spre Polul Nord. Cu 30 de ani înainte, Emil Racoviță pornise spre celălalt capăt al Pământului, Polul Sud. Inedit, da, dar curajos, de ce? ar întreba cititorii contemporani. Era un vas de croazieră, cu un confort burghez, pasagerii – cam mulți, adevărat, peste 1600, aveau program de vizitare a locurilor, dansau seara, aveau până și un brutar care le făcea pâine zilnic – nu aveau altceva de făcut decât să-și respecte categoria din care făceau parte: cei ce joacă table, cărți, șah sau domino, cei ce flirtează, cei ce călătoresc, cei ce citesc sau cei ce își dorm zilele. Scriitorul Romulus Cioflec făcea parte, ați ghicit, din categoria celor ce călătoresc. Și citesc, desigur. Și călătorește luându-și și cititorii primei ediții din 1930. A doua ediție, din 2024, a fost posibilă grație fiicei scriitorului, doamna Gabriela Corodeanu – care a păstrat exemplarul corectat, adăugit, pe care tatăl său îl pregătise pentru o nouă tipărire – și grație doamnei Luminița Cornea, care are în grija sa memoria opereii scriitorului.

Autoarea recitește ultimul paragraf și își dă seama că nu a răspuns decât pe jumătate întrebării. Inedit și curajos. Curajos era drumul însuși în necunoscutul alb și înghețat. Prin „câmpul de ghețuri fantastic scobite de valuri ca să alcătuiască etaje,

Margareta Catrinu, Cluj-Napoca, *Floare în pridvor*

ori cu piepturi purtate trufaș și înnegrite de țărână, ceea ce înseamnă că s-au frecat de vreun uscat”.

Din nefericire, pieptul purtat trufaș s-a frecat și de pereții transatlanticului, astfel că destinul vasului nemțesc cu pasageri din 25 de țări va depinde de îndemânarea scafandrilor de pe spărgătorul de gheață rusesc *Krasin*.

Autoarea se gândește, în acest punct, să evoce peisajele pictate de condeii scriitorului însă cedează tentației de a se opri asupra relațiilor umane. Fin observator al naturii, dar și al sufletului omenesc, Romulus Cioflec împletește destine în albul înghețat, sub privirea soarelui ce nu doarme. Comunitatea de pe vas, căpitanul orgolios, brutarul pe care nu l-a văzut nimeni niciodată, dar care devine important prin moartea subită și va fi companionul lor până la întoarcere, spre a fi redat mamei și nu mării, așa cum era obiceiul, copiii ce caută cu privirea balena „ce se va arăta mai târziu” – cuvinte cu dublu înțeles, mereu cuvinte cu dublu înțeles, metaforic... Balena moartă, de lungimea unui pod peste Dâmbovița, se arată la final, eșuată precum vasul lor, copiii învățând astfel, poate prea devreme, că lumea începe și se sfârșește, ce e viu va fi și fără de viață.

În lumea fără noapte ai crede că tensiunile dispar, însă ele par să prefigureze noua eră: momentul alegerii celor 300 de pasageri care să fie salvați „pe criterii politice” o duce pe autoare cu gândul la selecțiile pe care o națiune le va face în numele „albului” firii, portretul lui Lenin de pe perețele spărgătorului de gheață rus va fi multiplicat pe pereții caselor românești.

De sus, „Dumnezeul regiunii arctice pentru lunile de vară – soarele” rămâne nepăsător și rece la desfășurarea lumii. O lume unde laponii se feresc să fie immortalizați în fotografii, pentru a nu li se fura sufletul, însă repetă, râzând, în română, cuvintele scri-

itorului: „Mai sus, mai sus! Mai departe!”. O lume unde timp de 12 zile, în locul de naufragiu, cei de pe vas „nu au văzut nici luna și nici o stea”.

Călătoria continuă mai sus, mai departe!

Autoarea rândurilor de față se oprește însă aici, îndemnându-și cititorii să călătorească ei înșiși la Polul Nord prin intermediul cărții. Ea se duce să-și ia ilustrata din cutia poștală. Nu înainte de a mulțumi doamnei Gabriela Corodeanu pentru cartea dăruită și doamnei Luminița Cornea pentru cartea dăruită. Da, a scris bine: are două cărți cu titlul *Sub soarele polar*. „La drum, dar, cu soarele!”

Maria Monica Stoica

CĂLĂTORIA – ORIZONT AL CUNOAȘTERII LA ROMULUS CIOFLEC (XII bis). Întoarcerea

Cele trei săptămâni de vacanță petrecută de excursioniști „prin patria artei”, cu revelatoare întâlniri culturale, au trecut ca un vis frumos, iar grupul coordonat de profesorul Iosif Blaga de la liceul „Andrei Șaguna” din Brașov se pregătește de plecare, efectuând cu trenul drumul de întoarcere din Italia până în Ungaria. Acesta este conținutul articolului cu titlul rezumativ: *De la Fiume la Budapesta. Spre hotarele românismului. O adunare de popor*, apărut în ziarul „Românul” din Arad, anul I, nr. 210 din 25 septembrie / 14 octombrie, 1911 și publicat în volumul *De la Dunăre — în jurul Peninsulei Balcanice, prin Italia, la Dunăre*, editat și îngrijit de istoricul literar Luminița Cornea (Sfântu Gheorghe, 2017).

Articolul încheie seria periplului întreprins prin capitalele și orașele din Peninsula Balcanică și Italiană, relatat de memorialist în nota erudit-reflexivă specifică.

Momentul despărțirii de strălucitoarea Italie este marcat de nostalgia inevitabilă a sfârșitului de drum, sentiment pe care îl observă și la grupurile ce se despart pe țărmul Adriaticii. Unii urmează a se întoarce cu vaporul în America, fiind conduși, cu ochii în lacrimi, de prietenii rămași pe țărm. Tristețea lor trebuie să fi simțit-o și autorul, urcând în trenul care urma să îi aducă acasă, lăsând în urmă strălucirea și splendoarea artei antice și a celei renascentiste, receptată cu încântare la Napoli, Roma, Florența și Veneția.

Sensibil observator al lumii exterioare răsfrântă în sufletul de poet, călătorul ardelean ascultă în noaptea „glasurile” care îi vorbesc în limbajul lor aparte: scrâșnetul roților de tren pe șine la o schimbare de macaz, găfăitul locomotivei, urcând coasta abruptă a muntelui, liniștea instalată pe coridoare la lăsarea întinericului. El este în rezonanță cu întreg universul. Natura nocturnă este învăluită în mister, sporit de strălucirea tainică a lunii și scânteierea puzderiei de stele. Sentimentul trăit este de alunecare în timp, într-o istorie a începutului civilizației umane în care strămoșul sălbatic trebuie să se fi simțit la fel de uimit în fața imensității bolții cerești. Asemenea trăiri înălțătoare îl animă înainte de a se cufunda în somn, în timp ce trenul înghite distanțele, traversând munții Karsk. A doua zi ajung pe pământ unguresc, străbătând întinsa pustă maghiară. Un călător se interesează de grupul excursioniștilor care „cântă așa de frumos”, iar conductorul răspunde „cu un aer părintesc” că sunt „români”. Nu le-a spus „olah”, un termen peiorativ, fiindcă remarcă că ei vorbeau destul de bine limba maghiară. Ca orice funcționar public, conductorul „lucra” și el pentru „națiune”, mulțumit că ceilalți „vorbesc îndestulător (*elegese*) ungurește”. (p. 72)

Frânți de oboseală, ajung cu toții „în capitala scumpei noastre patrii”. Aici este de admirat orașul cu străzi largi și clădiri impunătoare, cu palate publice: „bogății și puteri dușmane, rupte din sudoarea tuturor”. Sensibilul observator al lumii, cu realitățile

ei sociale și politice contradictorii, nu poate ignora „atmosfera apăsătoare și dușmană” ce domnește în orașul-capitală a imperiului bicefal. În Budapesta începutului de secol XX nu prea se văd statui și monumente, nici grădini și parcuri împodobite cu arbori floricoli și expoziții de artă în aer liber, „nici chipurile zâmbitoare ale italienilor, cu vorba vioaie și cântată”, care făcuseră farmecul întâlnirilor din spațiul mediteranean. (ibid.) Se resimte lipsa dialogului pacificator.

Înainte de culcare, trecând pe la ședința de Cameră a Deputaților, în calitatea pe care o deținea ca jurnalist și reprezentant al românilor din Ardeal, remarcă lipsa de personalitate a doi români, un călugăr ortodox și un tovarăș grăsun, care aplaudă orice se spune, fără a comenta. „Aplauze îndelungate” erau și în sală, discutând chestiuni legate de „problema rachiului”.

Este o întoarcere brutală la realitatea care domnește în Ardealul natal.

A doua zi este deja în Arad, de unde pleacă „cu trenul electric” pe Valea Mureșului, în compania unui deputat al Camerei din Budapesta. Urmează să ia parte la o adunare populară într-o localitate mureșeană, unde se discută despre drepturile românilor. De data aceasta călătorii sunt nevoiți să-și continue drumul pe jos, parcurgând malul drept al Mureșului cu apele învolburate de ploile primăverii. Deși noroi, drumul îl inspiră, prin „simfonia dulce a ierburilor primăvăratice și concertul dulce, adormitor, al puzderiei de găngănii ce mișună în adăpostul fragedului covor” (p.73). În cele din urmă ei sunt preluați de barca care îi duce în sat. Ulițele sunt pustii, toți locuitorii fiind adunați în vatra satului, în jurul bisericii. Aici „geme locul de lume – o mare de cămăși albe, în care apare mândra îmbinare de culori din portul femeiesc”. Lângă tribuna amenajată în centru „vreo doisprezece paznici fac hotar spre cei trei reprezentanți ai autorității”. Reprezentanții statului maghiar ascultă, ajutați de traducători, cele ce se discută la tribună: „culeg prin interpreți ploaia de adevăruri și de invective ce cade asupra orânduielii și a oamenilor ce stăpânesc țara”. Reacțiile lor sunt surprinzătoare: „râd când adevărul cade cu haz, iar când ustură, tac roșii, sub privirile jandarmilor”, care le aduc „respectuoase imputări”.

Uimitoare este și reacția poporenilor români, a căror cultură este apropiată de a vorbitorilor, fiindcă aparțin aceluiși neam. Îi ascultă atent, „izbucnind în urale, în

aprobări și întreruperi...”. La tribună „vorbește cald și puternic un avocat”; vine rândul autorului, care „vorbeste după codul înțelepciunii populare”, apoi, „furtunatic”, un gazetar. Cel mai vibrant vorbește însă poporul: „*Frunțile acestea, veșnic plecate spre glie, se ridică mândre ca să primească întreg adevărul, iar ochii scânteiază în surda îndârjire în fața nedreptății.* Când însă vorbește un fost profesor și deputat, *bun cunoscător al sufletului lor*, un meșter al graiului — îi electrizează. (...) *Suflete necăjite, care au înaintea ochilor icoana anilor de sudoare, de dăjdii și de apăsare, izbucnesc în avalanșe de vorbe*”, elocvente prin lacrimile care le umezesc ochii. Cu însuflețire, autorul concluzionează: „Acolo, în răspântia satului Igrîș, în fața bisericii care păstrează și în afară sufletul plugarilor săi, s-a săvârșit un fapt care este mai hotărâtor în urmările sale decât orice acte de guvernământ. Prin luminarea celor ce asudă în arșiță, prin înarmarea ostașilor fără număr care luptă pentru sfințenia biruinței, pentru dreptate și nu pentru pradă - se pot încurca multele socoteli de la masa verde.

Popoare libere, stăpâne pe soarta lor și mândre de trecutul pe care *nu li-l ascunde nimeni*, am întâlnit de pe țărmurile de la Tomis, ale exilului lui Ovidiu și până în Alpi. *Dar unde nu e pace și libertate, e destul să fie conștiință, iar strigătul la libertate este libertatea însăși*”. (p.74)

Volumul „*De la Dunăre - în jurul Peninsulei Balcanice, prin Italia, la Dunăre*” își întregeste și decantează semnificațiile în acest ultim capitol, devenit expresia strigătului de libertate al sufletului românesc căruia scriitorul ardelean îi aparține. O privire retrospectivă explică reacția lui în fața grandioaselor construcții întâlnite la Constantinopol, la Atena și Roma, descrise în prima parte a volumului. Impresia dominantă nu este admirația extatică a vizitatorului bifând obiective turistice faimoase, ci reflecția moralizatoare a gânditorului umanist condamnând opulența obținută „prin jaf și oprimarea altor popoare”. Memorialistul ardelean Romulus Cioflec poartă în suflet dorința de dreptate și libertate a neamului său care nu a asuprit pe alții, nerăvnind la ceea ce îi aparține. Vorbind în numele neamurilor oprite, el devine o portavoce a idealurilor de dreptate și libertate ale popoarelor lumii. Sensul înalt umanist al scrierilor lui Romulus Cioflec are adânci reverberații în timp, făcând la fel de actual și astăzi mesajul operei sale.

Nicolae Scurtu

O COLABORARE NECUNOSCUȚĂ A LUI ROMULUS CIOFLEC

Bibliografia poetului, prozatorului, dramaturgului și publicistului Romulus Cioflec (1882–1955) continuă să ofere surprize, din cele mai interesante, prin identificarea unor noi colaborări în presa literară sau nonliterară. Recent, am identificat o proză, *La răscruce*, în volumul *Omagiu lui Constantin Kirițescu* (București, Editura „Cartea Românească”, 1937, p. 424-432), pe care Romulus Cioflec a publicat-o în cartea omagială închinată lui Constantin Kirițescu, cu prilejul împlinirii a treizeci și cinci de ani de activitate. Este o lucrare extrem de interesantă în care colegi, scriitori, istorici și publiciști aduc prinosul lor de recunoștință unui om care și-a dedicat o bună parte din existența sa organizării și dezvoltării învățământului.

Romulus Cioflec, distins profesor de Literatură Română, colaborează, aici, cu o proză de factură postsămănătoristă, în care evocă drama, deloc sin-

gulară, a lui Solomon Bucuraș, care, din pricina alcoolului, ajunge să-și năruiască familia. Impresionează talentul, descrierea psihologică și caracterizările lapidare ale Măriuței, soția lui Solomon, ale Linței, fiica acestuia, și ale lui Achim, cumătrul său.

Titlul narațiunii este cât se poate de semnificativ și ne trimite la un moment decisiv al existenței unei familii - *despărțirea*. Autorul, un fin și convingător cunoscător al lumii transilvane, știe să construiască personaje, scene și dialoguri de o reală frumusețe artistică pornind de la evenimente comune. Romulus Cioflec manifestă o mare înțelegere și chiar simpatie față de Solomon Bucuraș și familia sa, deși realizează că alcoolul, uneori, este nociv și distrugător. Tributar literaturii poporaniste, mai ales lui Jean Bart, Spiridon Popescu și Constantin Stere, Romulus Cioflec nuanțează efectele morale ale narațiunii sale.

LA RĂSCRUCÉ

Miercuri, la târgul de săptămână, Solomon Bucuraș dusesse la oraș doi viței și vânduse doi. Putea, după asta, să se întoarcă acasă. Nu s-a întors, ci s-a luat și el cu lumea de la târg, care și când n-are treabă, își face: lumea aceea a satelor, care, dacă-și isprăvește treburile, începe să caște gura ba la oraș, ba unii la alții, ba să se cinstească. Se luase și el cu lumea și, dând grijilor dosul, intrase la Fux și se cinstea singur. Cu îndoială intrase și scărpinându-se după ureche, iar pălăria răsturnându-și-o ca să se scarpine... Dacă mai avea să cumpere o turtă dulce pentru Lința lui, mai era vreme, și se cinstea.

Dar așa, se făcuse că, întorcând fața de la toate și intrând în crâșmă „La Snop”, repede le văzu turburi toate, adică se întorsese tot la ale lui, la supărări și la necazuri – și, după o vreme, singur la masă, se măsura cu grijile și cu necazurile și se certa... Se certa cu muierea lui, pe care o lăsase la gospodărie să poarte grijă de Lința și de cositură. Să întoarcă cositura și,

de o fi de strâns, s-o strângă. Se certa căci era sigur că, dacă de Lința va fi purtat de grijă, de cositură de bună seamă nu la vreme... Și pornind de la cositură, toate câte i le știa Măriuții și le aduse aminte și i le spuse... Îi impută tot ce pusese la inimă în cinci ani de viață – și mai cu seamă gura ei rea! Bând, le punea în cumpănă și se otrăvea. Ca și cum ea ședea în partea cealaltă a mesei și el dincoace, o certa și o judeca.

Fux, crâșmaru, ca și Fuxoaia și băiatul din crâșmă, dacă treceau cu sticle ori cu pahare pe lângă masa lui, nu-i luau seama la vorbe, ca la vorbele tuturor mușterilor... Căci acolo, până în cele din urmă, toți se lăudau în gura mare ori amenințau și băteau cu pumnii în masă ori, luați pe după gât, cântau... Solomon ofta. Și tot oftând, ajunsese să se întrebe cu dinadinsul pentru ce-l batjocorește femeia cu gura ei spurcată și-i vorbește ca la o slugă... Nu era el, Solomon, om în rând cu toți bărbații? Înfruntând astfel pe nevastă cu privirea peste masă și înfruntând tot ce cuprindea atunci cu mintea, ceruse și al patrulea pahar... Căci cine era ea? Din ce neam?

Casa era a lui și-n casă domn era el!... Cu privirea repezită în gol și cu un gest șovăitor din dreapta că nu se poate, el le întârea toate și iar o lua la trei...

La Fux, ca și la alte crâșme, mușteriii erau serviți cam până ce începeau să se declare „domni“. Când auzi Fuxoaia cuvântul acesta autoritar, rostit mai întâi de Bucuraș, ea îi servea al șaselea pahar. Dar când i-a spus că nu mai capătă, el nu s-a împotrivit, ci doar s-a înciudat. Căci dacă beuse cât beuse, nu beuse de plăcerea beuturii... De amar! – și el capul n-avea să și-l piardă! Ba la al șaselea pahar nici nu se gândise! Depart de femeie, el se vedea și mai ros de gura ei, și mai ocărat și mai nedreptățit. Dar beat n-avea să ajungă. O spuse în gura mare și nu mai ceru al șaptelea pahar; ci plătind Fuxoaia cu gest hotărât, ieși. Plătise încrunțat, adică hotărât să nu zică nimic. Doar când să plece, zisese băiatului care lua paharul:

– Tu mă știi pe mine, mă?

Îl știa... Cum să nu-l știe! Și răspunsul afirmativ al băiatului – care nu-l mai văzuse pe Solomon – adusesse o despărțire pașnică și aruncase o undă de senin în privirea lui necruțătoare. Doar o undă. Căci mersul lui de-a curmezișul Pieței Regele Ferdinand I, apoi pe Bulevardul Mihai Viteazul, și pe străzile General Focșăneanu, General Sulfinescu și Mihail Eminescu nu era în pas de pace... Mai lovindu-se de câte cineva, Solomon trecea îndărjit, căci purtat era de-un gând, adică de o hotărâre mare. Uneori, neașteptat, pasul energic mai șovăia și atunci își făcea cumpăna cu dreapta ridicată întâmplător ca amenințare.

Intrat în cancelaria avocațială a domnului Amos Potcoavă, de lângă biserica reformată, grăi hotărât, cu toate că n-ar fi vrut să auză și fata care scria la mașină:

– Am venit, domnule, să mă desfaci de muier!

Avocatul, care îi răspunsese ca și unui prieten vechi și care-l întâmpină ca și cum de multă vreme îi știa taina și amarul, ca și cum nu de azi îl cunoștea pe Bucuraș, zise: „Mă rog frumos, șezi“. Și când mai văzu Solomon că domnul Potcoavă îl aprobă fără șovăială, ca și cum bine i-ar fi știut-o pe Măriuța, și că cere doar să iscălească o procură și să-i mai dea numele martorilor cu o mie de lei înainte pentru timbre (ceea ce vrea să zică lucru pornit), și când mai văzu că domnișoara de la mașină abia și-a ridicat ochii la el – doar când deschisese vorba cu avocatul – Solomon prinse la limbă și începu să-i spuie câte știa de nevastă...

Dar cum avocatul ridicase capul sus – ca un doctor ce a și ghicit betșugul și nu mai are nevoie de lămuriri, și-i tăiase vorba cu „Las-o de-acum pe mâna mea“. Solomon văzu că multe nu trebuia să-i mai spuie și curând ieși... Ieși ca și despărțit de Măriuța – adică cu chipul limpezit ca de om răzbunat pe neașteptate – și o luă înapoi iar spre centru, adică pe Mihail Eminescu, pe General Sulfinescu, pe General Focșăneanu, apoi pe Bulevardul Mihai Viteazul și prin Piața Regele Ferdinand I... Pe nimeni nu văzuse și nimic nu băgase de seamă cu dinadinsul în toată calea lui de la avocat până în piață; dar în piață se cumpăni iarăși cu mâna în aer și se opri. Căci dădu cu ochii de Sura cumătrului Achim. Nu-și credea ochilor, dar Sura era. Gestul cu care venea de la Potcoavă îl repetă mai larg în vânt, ca un chip de binecuvântare deasupra cailor, căci se dăduse înapoi să se dumirească: Calul de hăis, cu buza lăsată în așteptare, era chiar iapa bătrână a lui Achim, Sura, care aștepta la ușa lui Fux. De aceea intră grăbit la Fux.

Când Achim l-a văzut intrând, a căscat ochii și de mirare și de bucurie și și-a lățit gura. Și-a lățit gura înțelegând că Solomon vânduse viței. Dar Solomon nu s-a dat îndărât și a plătit aldămaș. Și aflând apoi Achim și despre despărțire și despre avocat, exclamă cu un amestec de îndoială, de admirație și dezaprobare: „Du-te dracului, Solomoane!“ și nesocotindu-l în stare să ducă o asemenea treabă până la capăt și nevrând nici să-i strice voia – și totodată mai știind că nici o femeie nu e vrednică de cruțarea bărbatului – Achim beu și pentru viței și pentru despărțenie, încât Solomon mai prinse încă la curaj. Prinzând însă și Achim, acesta se văzu pe încetul trecut de partea lui Solomon, ba se hotărî chiar să-i stea martor la despărțire, cunoscându-i-o prea bine pe Măriuța ca un cumătru ce-i era...

Trecuse un ceas, poate trecuseră și două. Cei doi cumetri se uitau de-acum altfel unul la altul – ca oameni care nu mai au taine – și scutura Achim din cap, gata să mai spuie ceva și nu spunea. Da din cap cu admirație și râdea, vorbind în gând cu sine, apoi cu glas: „Al dracului avocat, te întoarce și pe o parte și pe alta, cum vrei...“ Solomon, și el, se uita la Achim cu dragoste mare, știindu-l părtaș la ceasul acesta din viața lui, dar și cu milă, ca la un bărbat nedespărțit ce era. Căci Achim ofta și el când trântea paharul și-și aducea aminte de vremurile fără griji.

Se uita la cumătru-său cu alți ochi; iar învăluindu-l lung, nedumerit, în privirea turbure, se vedea că tot una și aceeași ar fi vrut să-i spuie: „Nu te știam așa de al dracului, Solomoane...” Fuxoaia îi lăsa să tot bea, văzând că crâșma aproape se golise, văzând că Solomon se muiase într-atâta că nu mai putea face rău și mai văzând că tovarășul său, care tot se mai ținea, era fire veselă și la beătură fără harțag. Ba Achim începuse chiar să-l cheme. Îl chema, deși cinstea mai departe:

– Hai odată, mă!... Hai că eu nu m-am despărțit...

– Domn sunt!... Domn! – repeta Solomon fără nici un alt adaos, cu ochii umeziți și de băătură și de însemnătatea evenimentului prin care trecuse. Și după ce trânti pe masă, cu o galantomie zdrobitoare, banii pentru consumație, ieșiră amândoi sprijiniți: Achim mai mult acățat decât ducându-l pe Solomon, ale cărui brațe se roteau în ușa îngustă. Și izbutind Achim totuși, cu ajutorul băiatului, să răstoarne în fundul căruței pe cumătru-său, se așeză și el pe lădiță înainte și începu să îmblătească cu biciul caii, apucat fiind neașteptat de mânie că aveau să-l înnopteze pe drum. Ieși din oraș într-un duruit mărunț și alarmant de caldarâm, trezind pacea serii de provincie cu graba lui întârziată. Ci, rămas fiind curând doar cu caii pe drumul de țară în preajma apusului – căci Solomon adormise – se potoli neașteptat din mânie și își cânta și lui și cânta și pentru caii flămânzi. Și tot cam pe noapte, mereu pe noapte cu lună și cântând ca și cum curgea înainte cheful cu Solomon, făcu întreg drumul pădurii, printre pădurile mărginite de mesteceni încremeniți în lumină. După ce a ieșit din pădure și a mai mers prin loc de fânețe și de ogoare și iar prin păduri, opri deodată cu caii asudați la poarta lui Solomon, lângă o umbră omenească nemișcată în întuneric, care era umbra Măriuței... Iar umbra asta, care aștepta să oprească pe cine o trece și să mai întrebe, văzând-o apropiindu-se pe Sura și văzându-și doar cumătrul mânând caii, fu gata să izbucnească; dar oprind Achim, i-o luă el înainte, căci vorbea chiar către omul ei:

– Mă, Solomoane, mă! Ridică-te c-am ajuns!...

L-au dus mai mult pe sus, Achim cu ajutorul Măriuței, care amuțise o clipă. Numai privirea ei se spânzura nedumerită de ochii șovăitori ai cumătrului; dar de la Solomon nimic. Nici când, împleticindu-se amândoi, îl purtau pe sus, și nici după ce l-au lăsat

în mijlocul odăii. Nimic decât „domn”... O singură vorbă sugrumată, venită dintr-un adânc și împinsă de acolo cu sforțări mari, un ecou dintr-un elan în descreștere, dezlănțuit doar odată în viață. Cu ochii în grindă, întredeschiși, omul continua să azvârle dintr-însul, cu răgaz, cuvântul acesta de eliberare și nu lua la cunoștință nimic din puhoiul de ocări pe care în sfârșit Măriuța le dezlănțuia, pe care el le auzea poate, dar se vedea că nu le înțelege... Vorbele ei răspicate și cu cuprins nimicitor mai răsunau doar pe uliță, ajungând până la urechile lui Achim, care ieșise iute, ca în fugă și fără vreo lămurire. Iar la urechile lui Solomon nu ajungeau, cu toate că răsunau de aproape și neîntrerupt, afară de scurte răstimpuri când femeia trebuia să ia suflăt. Și nici Lința care dormea nu auzea nimic din vorbele în care se îneca rar vorba adusă de la Fux: „Vai, stârpitură! Trăsni-te-ar mânia lui Dumnezeu și Maica Precistă, cum mi-ai venit!... O mie cinci sute de lei doi viței! N-ai mai apuca sfânta zi de mâine și te-ar mistui viermii cei neadormiți, „domnule”!...

Și pe când ea zbiera apucată, tot mai rar își icnea el vorba lui... Și când el n-o mai putu rosti, ea, istovită, lăsa să-i cadă mâinile cu deznădejde și căută spre cer, mai murmurând doar ca pentru sine: „Cum n-ai găsit un copac în tot drumul, că aveai cu tine și funia vițelilor!” Și începu apoi să plângă.

Târziu în noapte, turnând o doniță cu apă rece peste Solomon, acesta s-a mai limpezit și adormi curând acolo, pe podele. Fiind și vară și mai aruncând femeia un țol peste el, nu i s-a întâmplat nimic. S-a trezit doar dis-de-dimineată, el înaintea celorlalți; e drept cam înțepenit și cam pătruns. Căci pe când Măriuța și Lința dormeau adânc, el se purtase prin ploii ori străbătuse pe viscol locuri neștiute ori, fără țință, trecuse ape mari... Ieșea dintr-una și intra într-alta. Iar când, buimac, s-a trezit iar pe podele, nu știa de unde să se ia și nu s-a ridicat dintr-odată, neștiind unde se află. După ce însă își dădu seama unde se află, adică după ce o văzu în pat pe Măriuța dormind cu Lința, rămase încă mai zăpăcit neînțelegând de ce a ajuns pe podele și nici pentru ce-i sunt hainele ude. Căci deloc nu-și amintea de ploaie pe drum cu Achim... Fulgerător însă îi trecu prin minte că parcă a băgat pentru despărțenie, că e ca și despărțit de nevastă și un fior îi străbătu inima.

Se muncea să-și aducă bine aminte cum a fost asta și dacă a fost cumva aievea... Drumul la avocat

pe toate străzile oraşului, printre oameni şi căruţe, aproape că l-ar fi putut socoti ca ceva de vis, ca şi trecerea prin ape şi viscol... şi o rază de speranţă îi fulgeră în suflet. Pentru câteva clipe. Numai câteva clipe, căci fusese la Fux! Ştie bine că a intrat a doua oară la Fux, când a văzut-o la uşă pe Sura. A fost şi la avocat!... A băut cu Achim! Îşi aduce bine aminte de domnul Amos, unde a iscălit... Îşi aduce aminte de domnişoara lui cu maşină, de mia de lei!... De-acum doar ofta... Ofta fără scăpare şi se tânguia în gând şi în şoaptă, apucându-se de cap şi lovindu-se peste cap. Iar cum s-a întors acasă, nu se mai gândea şi nici pentru ce e ud nu se mai întreba... Ud poate fi numai fiindcă l-a plouat când s-a întors cu Achim! Cum era să fie ud, dacă nu l-ar fi plouat?!

Şi aşa se trezi Măriuţa. Şi când se trezi şi, neodihnită fiind, se uită cu ochii pe jumătate deschişi la Linţa cum doarme, dădu şi peste Solomon şi-şi aduse aminte... Şi atunci ochii iar se făcură deodată mari, ca şi cum nu dormise:

– Porcule!... Porcule! – începu ea. Mişcă-te de caută în ladă şi-ţi schimbă rufele! Puteai să rămâi zvântat, ca oamenii!

Solomon, sigur fiind că-l ţine de rău că nu s-a păzit de apă, îngăimă:

– Apoi dac-o plouat...

– Plouat! – îi întoarse ea vorba cu o scârbă zdrobitoare ce izbucnea din toată fiinţa ei. Băgând însă de seamă că două rânduri de lacrimi curg pe obrajii bărbatului, scârba şi nedumerirea ei nu mai cunoscă margini:

– Dar de ce plângi?...

Şi cum Solomon tăcea şi plângea, femeia stăruia mai îngrijorată:

– N-auzi?... Bărbat eşti tu?... Spune de ce plângi?!

Dar cu cât se lupta Solomon mai tare să se stăpânească şi să vorbească, cu atât vedea mai lămurit că totul s-a sfârşit: Linţuca lui nu mai era a lui, iar el al nimănui. Apoi, fără a-şi putea birui lacrimile, izbuti să-i spuie şi Măriuţii de despărţenie şi că dăduse la avocat iscălitura...

Neputând să-şi creadă urechilor şi neputând nici să nu creadă, femeia rămase mută ca şi la sosirea lui Solomon şi doar într-un târziu îngăimă:

– Poate că ai înnebunit, Solomoane...

– Am beut... – îngână el cu ochii plecaţi. Că eu n-am pace în casă...

Atunci, în sfârşit, crezând Măriuţa totul şi ştiind din auzite ce sunt despărţeniile fără popă şi cât merg de iute de când au ajuns pe mâinile avocaţilor, rămase fără glas şi fără răsuflare. Şi tot atunci, ridicată cu părul zburlit în aşternut, se trezi şi Linţa şi începu şi ea şovăielnic să plângă. Plângea după tatăl său. Şi plânse cu nedumerire întâi, până ce îşi aduse aminte de turta dulce; dar când află că Solomon nu-i aduse-se şi înţelegând că el plânge din pricina asta, izbucni în plâns nestăpânit, cu suspine. Iar Măriuţa, ştiind pentru ce Solomon n-avea să-i mai aducă, începu să plângă şi ea cu inima ei de mamă de-acum înmuiaţă, – ceea ce îl înmuie pe Solomon cu desăvârşire.

Dar tot ea, Măriuţa, se stăpâni cea dintâi – şi oprind deodată izvorul lacrimilor şi lăsându-i pe amândoi aşa, îşi îmbracă rochia şi porni într-un suflet la cumătru-său, la Achim.

Achim putea, la vremea aceea, să fie gata să plece în luncă, la lucratul fânului. Putea chiar să fie plecat. I-o apucase totuşi înainte.

– Şi zi aşa, cumetre!? – fu cea dintâi vorbă a ei, în loc de „bună dimineaţa“.

Achim îşi adăpa grăbit vitele, cu nevasta, ca să poată pleca la lucrul fânului, căci erau în întârziere. Aduceau ciubărul plin de la fântână.

– Bună dimineaţa, cumătră... – o luă şi el pe altă parte, ca să mai potolească focul şi ca şi cum n-ar înţelege de unde, ce şi cum... Dar, lăsând jos ciubărul, se amestecă atunci a lui, Ana. Îl lăasă iute şi Achim ca să nu se verse apa. Şi după ce Ana îşi purtă de câteva ori ochii de la Măriuţa la bărbat şi de la bărbat la Măriuţa, pe când apa juca în ciubăr şi mai da şi pe afară, întrebă:

– Ce-i vorba, cumătră?

– Da' ce să fie! ăsta al meu o cerut la avocat despărţenie!... Iar al tău, cumătru, cu el! Au şi cinstit pentru asta. Anei i se făcu deodată lumină şi se întunecă, pe când Achim tăcea şi se uita la ciubăr. Şi tăcu înainte, tăcu el mult, fiindcă nu putea vorbi de ele şi nici nu ştia cui să răspundă întâi: să se dezvinovăţească către cumătră ori să-şi potolească muieră, căreia, la urma urmei, cam acelaş[i] lucru avea să-i spuie?... Doar într-un târziu, după ce femeile se mai răcoriseră şi, din ochi, îi cerură, ocărându-l şi învinuindu-l, dezvinovăţirea care tot întârzia, izbuti Achim să strecoare cu greu doar atât că el să fie al dracului dacă a ştiut ceva şi că Solomon venise cu

OMAGIU

LUI

CONSTANTIN KIRIȚESCU

„CARTEA ROMĂNEASCĂ”, BUCUREȘTI
1937

Volumul *Omagiu C. Kirițescu*, pagina de titlu

LA RĂSCRUCE

de ROMULUS CIOFLEC

Miercuri, la târgul de săptămână, Solomon Bucuraș dusese la oraș doi viței și vânduse doi. Putea, după asta, să se întorcă acasă. Nu s'a întors, ci s'a luat și el cu lumea dela târg, care și când n'are treabă, își face lumea aceea a satelor, care, dacă-și isprăvește treburile, începe să caște gura ba la oraș, ba unii la alții, ba să se cinstească. Se luase și el cu lumea și, dând grijilor dosul, intrase la Fux și se cinstea singur. Cu îndoaia intrase și scărpinându-se după ureche, iar pălăria răsturnându-și-o ca să se scarpine... Dacă mai avea să cumpere o turtă dulce pentru Lințuca lui, mai era vreme, și se cinstea.

Dar așa, se făcuse că, întorcând fața dela toate și intrând în crăsmă „La Snop”, repede le văzu turburi toate, adică se întorsesse tot la ale lui, la supărări și la necazuri — și, după o vreme, singur la masă, se măsură cu grijile și cu necazurile și se certa... Se certa cu muiera lui, pe care o lăsase la gospodărie să poarte grijă de Lința și de cositură. Să întorcă cositura și, de o fi de strâns, s'o strângă. Se certa căci era sigur că, dacă de Lința va fi purtat de grijă, de cositură debunăseamă nu la vreme... Și pornind dela cositură, toate câte i le știa Măriuța și le aduse aminte și i le spuse... Ii impută tot ce pusese la inimă în cinci ani de viață — și mai cu seamă gura ei rea! Bând, le punea în cumpănă și se otrăvea. Ca și cum ea ședea în partea cealaltă a mesei și el dincoace, o certa și o judeca.

Fux-crășmaru, ca și Fuxoia și băiatul din crăsmă, dacă treceau cu sticle ori cu pahare pe lângă masa lui, nu-i luau seama la vorbe, ca la vorbele tuturor mușterilor... Căci acolo, până în cele din urmă, toți se lăudau în gura mare ori amenințau și băteau cu pumnii în masă ori, luați pe după gât, cântau...

Solomon ofta. Și tot oftând, ajunsese să se întrebe cu dinadinsul pentru ce-l batjocorește femeia cu gura ei spurcată și-i

Romulus Cioflec: La răscruce, pag. 1

isprava gata la Fux.

— Dar tăceai, blăstămatule! De dimineață ți-am simțit căutătura de cotoi! — îl înfundă femeia. Și mai fiind el pentru o vreme copleșit de tânguiri și plâns dintr-o parte, apoi de blesteme și ocări din alta. Ana negăsind vreo deosebire între bărbat și bărbat, iar Măriuța negăsind nici unul ca al ei — nu mai putu da Achim drumul la un cuvânt și nu se mai ostenea. Iar când totuși femeile se mai ușurară și rămaseră amândouă cu brațele încrucișate și cu privirile atâr-nate de ochii lui să-l audă, Achim mai zise cu vină în glas și cu glasul înmuiat:

— Dar, la urma urmei, nu s-o prăpădit lumea!... Dacă el vrea, poate să îndrepte ce-o stricat. Avocata te întoarce și pe-o parte și pe alta, cum vrei...

— Că lui îi pare rău... — se grăbi Măriuța. Plânge!

— Dă-l la dracu! — fu luat Achim cu gura pe dinainte. Atunci e bine, cumătră! Eu vă spui că n-am știut. Că nu-l lăsam!

Femeile hotărâră ca tot ei amândoi să îndrepte... Ana mai înainte și Măriuța după ea. Îl știa pe Achim mai răzbătător mai umblat cu domnii, îl știa bărbat care nu se lasă cu una cu două. La Ana se vedea chiar o mândrie. Se simțea din tonul ocărilor

ei, pe când duceau ciubărul în grajd și ieșea din curte Măriuța...

— Peste un ceas, când Solomon era de-acum pri-menit, își oprea Achim iarăși căruța înaintea porții cumătrului:

— Hai, cumetre, hai!... Solomoane!... Mă Solomoane!!

— Hai că vine, hai! — răspundea Măriuța din ușe pentru bărbat, care era ca și gata, un minut de așteptare mai trebuia și era gata, și care curând se arătă în ușă. Lincuța se ținea de el, în vreme ce Măriuța îi mai spunea odată buchile; iar după urcarea în căruță, femeia continuă prin căutături fulgerătoare dacă nu prin frânturi de apostrofe cu glas înăbușit: „Și caută să-mi vii tot diseară! Fii bun și vezi o țără și dumneata, cumetre...” și continuă cu un ton mult ridicat, tot mai ridicat după plecarea căruței... O auzeau ca în ajun, așa cum o auzise Achim în ajun când Solomon nu mai știa de nimic și nimic nu-l putea scoate dintr-ale lui. Prin hurea căruței răzbătea doar cuvântul cel tare și mereu mai slab...

Ci Achim, căruia îi răsunau în ureche și altele de-acasă și care învătea biciul pe deasupra cailor cu gândul parcă aiurea, zise cu sila omului pățit și

înțelegător care era el către omul pățit și înțelegător care era Solomon:

– Așa-s toate, Solomoane... rele de gură al dracului!

Solomon dădu din cap cu ochii înainte că așa e... Tăcură apoi clipe lungi, lungite de trapul monoton.

– Dar... altfel nu te poți plânge... – îngăimă tot Achim cu ochii mereu înainte și iar învărtind biciul pe deasupra cailor.

Solomon șovăi să spuie ceva și tuși.

– E destul de vrednică și destul de la locul ei și de răzbătătoare. Ce-i drept e drept.

– Asta e... – întări în sfârșit Solomon cu gura moale.

Gata să se scarpine după ureche, se opri totuși. Și tăcură iar. Lung tăcură și cu gândurile poticnite. Erau cu gândurile ba la oraș, ba acasă la gospodăriile care așteptau, dar mai mult la oraș. Intrați în pădure, goneau în trap viu pe drumul pe care Achim cântase în ajun. Drumul era acum stropit de soare și de umbră și jucau pe rând, în goana lor, și lumina, și umbra: pe cai, pe căruță și pe chipurile lor...

– Da' eu crez că în trei ceasuri isprăvim... – reluă tot Achim, și afirmativ și întrebător, ca să mai rupă

tăcerea și întorcând pentru întâia oară capul spre Solomon pe jumătate.

– Isprăvim!... – aprobă Solomon.

– Să zăcem în patru... – mai adaose Achim un ceas.

– Și eu zăc – întări Solomon bănuind gândul lui Achim, care iar rotea biciul pe deasupra cailor, dar de astă-dată ca să adune vreme pentru Fux...

Romulus Cioflec

NOTĂ

Povestirea *La răscruce* are o interesantă istorie: prima variantă, intitulată *Divorț*, publicată în „Viața românească”, anul XXVI, nr. 3-4, martie-aprilie 1935; a doua variantă, cu titlul: *La răscruce*, publicată în volumul *Omagiu lui Constantin Kirițescu*, 1937, p. 424-432, așa cum apare în textul de mai sus; a treia variantă a fost definitivă de autor pentru volumul *Trei aldămașe*, apărut postum în anul 1970, la Editura Minerva. De data aceasta, Romulus Cioflec i-a fixat titlul *Trei adălmășe* și a așezat-o prima în volumul cu același titlu. Aceasta dovedește că i-a acordat „cetățenie literară”, cum afirmă în prefața pregătită pentru volumul mai sus menționat (Luminița Cornea).

Luminița Cornea

GÂNDURI DE SUFLET DESPRE SCRITORUL ROMULUS CIOFLEC

La orice aniversare sau comemorare a scriitorului Romulus Cioflec (1 aprilie 1882 - 13 noiembrie 1955), încercăm să stabilim o corelație între operele lui și ... sufletul nostru de cititor. Putem realiza aceasta doar prin lectura operei scriitorului. Creația lui Romulus Cioflec este tentantă prin varietate, de aceea întâmpini unele dificultăți în a face o alegere pentru lectură. Îți pui firesc întrebarea: cu ce să încep?

Impresionată fiind de *Premiul „Ion Heliade Rădulescu”* al Academiei Române, pe care scriitorul l-a primit, în 1938, la propunerea lui Mihail Sadoveanu, pentru romanul *Vârtejul*, încep cu acest roman. Pășesc în satul Târna, aflat pe malul Oltului, cunosc sătenii și admir prietenia fraților de cruce Mitrea Căuș și Ghiță Haidamai. Sunt curioasă de evoluția acesteia. Citesc și trăiesc frământările sufletești ale lui Mitrea Căuș. Mă transform o dată cu el? Nu știu, dar sufăr și mă bucur împreună cu el. Uneori nu reușesc să-l înțeleg. Mă întreb, citind mereu, ce se va întâmpla. Va reuși Mitrea Căuș să

se îmbogățească prin contrabanda cu acei cai? Cam necurat lucru. Mă întristează nenorocul lui și îmi vin în minte personaje din opera lui Slavici. Destinul...

Ațiunea romanului *Boierul* mă conduce de cealaltă parte a Carpaților, dar este imposibil să nu observi, ca cititor al acestui roman, că Vasile Stan, fiul lui Florea Stan, cel ucis chiar în mijlocul satului de către oamenii „boierului”, aparține aceleiași structuri tipologice (în sens larg) din care face parte Mitrea Căuș. Încercarea sa de a obține dreptate prin justiție este precară și, întrucâtva, chiar el pare a înțui inutilitatea gestului său. Drept care, Vasile Stan își va face singur dreptate, devenind – ca și Mitrea Căuș - un proscris, silit a fugi din sat. Îmi amintesc de un personaj din nuvelistica sadoveniană...

Pe urmele destinului? Un roman-document care mă conduce pe mine ca cititor în locuri atât de îndepărtate de meleagurile molcome ale Oltului în curgerea sa de la curbura Carpaților. Mă simt solidară cu familia Costache Cimbrișor, care, pentru a fi în

Arhiva „La umbra
nucului bătrân”,
curtea muzeului din
Araci, 2008

siguranță, este nevoită să-și părăsească satul Ariniș. Destinul îi duce pe membrii familiei Cimbrisor până departe în Siberia, în locuri străine, cu oameni noi, conștienți fiind de condiția lor de refugiați. Admir curajul lor. Roman de 800 de pagini în prima ediție! Citesc ediția a doua, 500 și ceva de pagini. Ca la vârsta adolescenței, răsfoiesc paginile și trag cu ochiul la modul în care se sfârșește romanul. Nu par a fi surprinsă. Îmi place. În concordanță cu sufletul meu. Familia Cimbrisor se reîntoarce în Arinișul lor drag. Bucuria reîntoarcerii, dar și tristețea pierderii a doi dintre copii. Copleșită, întorc ultima filă a cărții. Constat, iarăși ca un cititor oarecare, că ajungem să devenim parte a lumii de acolo, din carte. Sufletul îți rămâne multă vreme prins între file. Admir coperta exterioară – peisaj idilic – a primei ediții din *Pe urmele destinului. O goană în jur de sine însuși*. Nu se poate să nu remarci, în partea de jos a paginii, numele editurii: Remus Cioflec (vărul scriitorului), o editură cu librărie cunoscută și apreciată în perioada interbelică.

Am în față volumele *Cutreierând Spania* și *Sub soarele polar*. Alt registru stilistic. Locul naratorului obiectiv din romane este luat de eul naratorial, devenit personaj. Un personaj-cheie. Parcă îmi place mai mult. Citesc și călătoresc în compania lui Romulus Cioflec și a soției sale. În Spania, prin lectura volumului *Cutreierând Spania. Impresii de*

călătorie, admir vestigiile istoriei antice și mă mândresc cu originea mea latină. Mă sperie și pe mine uluitorul spectacol al coridei. Înțeleg starea sufletească a naratorului care-și amintește în amănunt scene penibile din copilărie legate de sacrificarea porcului de Crăciun ori de tăierea cu mare greutate a unei găini, la rugămintile mamei.

Sub soarele polar. Impresii și peripeții din voiajul unor salvați de la naufragiu de spărgătorul Krasin! Citesc cu sentimentul că generația mea nu știe că este norocoasă. De ce? Poate să-și imagineze, prin lectura aceasta, meleagurile înghețate, fiordurile Norvegiei, botezul de la Cercul Polar etc. „Voiaj de turiști prin locuri neumblate”! Împreună cu cei patru români aflați pe vasul de croazieră Monte Cervantes, alături de 1680 de pasageri de mai multe naționalități (Doamne, ce multiculturalitate!) trăiești sentimente contradictorii. Admir peisajul evocat. Mirificele tablouri mă tulbură. Îmi amintesc de creația unui pictor celebru, trezindu-mi numaidecât interesul. Urmăresc pe hartă traseul. Continui lectura. Sunt alături și de deznădejdea turiștilor puși în fața naufragiului. Efort, chiar sacrificiu pentru salvare. Ce lume se deschide în fața cititorului! E necesar s-o vezi și s-o simți.

Citind *Pe urmele Basarabiei...note și impresii din revoluția rusească* trăiesc revoluția de la Petrograd și particip la schimbările unei Basarabii aflată la răscru-

ce. Prin lectură, mă închipui în „stolița neliniștită”, în Petrograd, unde „marea stradă geme, huieste de strigăte, de țipete, de invective, de îndemnuri, de frânturi de discursuri (...). Straie pitorești din nordul și răsăritul geros împeștrițează masa în tot mai vie mișcare, cu cușmele ei flocoase, uriașe ori înfundate cu catifea ori cu marginile întoarse – cu cojoace lungi, mantale blănite cu fâșie brumărie la încheieturi, cisme de iuft și chiar cu banale paltoane europene așa de nepotrivite pentru drama ce se încheagă.” Îmi plac mai mult paginile cuprinzând evocarea Chișinăului din acei ani atât de fierbinți. Mă entuziasmează atmosfera de la *Cuvânt moldovenesc*. Parcă văd cum într-o duminică dimineață, la Florii, pe ușa redacției intră „un preot tânăr de statură mijlocie, cu un cioc blond-roșcat, cu ochii și mișcările vii, cu privire prietenoasă, atentă și cu distincție în felul de a se prezenta. Grăiește o prea frumoasă moldovenească, în vorbe alese dar necăutate, nestricată nici de influența rusească, nici de exagerările noastre neologisme neolatine. Cam așa cum va fi grăit Creangă și alți cărturari moldoveni acum o jumătate de veac și mai bine: părintele Alexei Mateevici, poetul cel mai prețuit și mai iubit al basarabenilor.”

Romulus Cioflec – dramaturg! Piese de teatru. Altceva! Titlul *Moarte cu bocluc* parcă mă indispu-ne, dar, citind, mă simt alături de elevul Popescu D. Gheorghe și particip, zâmbind, la peripețiile prin care trece. Îmi imaginez ușor, deoarece am văzut impunătoarea clădire a Școlii Normale „Carol I” din Câm-

pulug Muscel. Evocarea vieții de școală și de internat de la începutul sec. XX îmi trezește nostalgii. Acum nu mai este așa, dar buncii și străbuncii noștri știu.

Prin lectura comediei *Cupa Domeniilor* te transpui în societatea contemporană scriitorului, în perioada interbelică. Comportarea lui Cezar Balaban, director general în Ministerul Agriculturii și Domeniilor, te determină să te gândești la atitudini ale oamenilor politici de astăzi. Să afirmăm că societatea românească nu s-a schimbat sau că Romulus Cioflec este contemporanul nostru?! Citesc altă comedie: *Răspântia*. Atmosferă asemănătoare. Tot perioada interbelică. Aceleași metehne, aceleași comportamente ale oamenilor politici. Nu mă mir. De ce așa face-o? Mai bine spun împreună cu personajul lui Romulus Cioflec că politica românească se află la o răspântie. Dar, mă întreb: până când?

Citindu-i cărțile, constăți că lumea operei lui Romulus Cioflec reprezintă o lume în care cititorul este primit cu căldură și cu dragoste. Cu dragoste de om și de țară. Pretutindeni unde se află, în torida Spanie ori în înghețata regiune arctică, Romulus Cioflec se gândea la meleagurile natale, realizând corelații cu oameni, cu peisaje, cu diferite întâmplări, evocându-le. Niciodată acestea nu sunt acuzatoare, ci doar, uneori, umbrite de ironie. Explicația? Dragostea. Dragostea este pretutindeni prezentă în filele cărților lui Romulus Cioflec. Este sentimentul care pare să-l lege pe autor de cititor. Este sentimentul care luminează și înfrumusețează sufletul.

Elena Graure-Manta: *Ceva dulce 1* – Sticlă spectrum

Elena Graure-Manta: *Ceva dulce 2* – Sticlă spectrum

SCRIITORUL ION MUNTEANU ȘI CENACLUL „ROMULUS CIOFLEC” (despre o vizită a lui Marin Sorescu la Sf. Gheorghe, unde a participat și la o ședință a Cenuclului literar „Romulus Cioflec”)

Este de mirare cum se potrivesc multe în lumea aceasta! La Târgul de Carte Gaudeamus, București, 2024, mi-a fost dat să-l întâlnesc, la standul Editurii Eikon, pe scriitorul Ion Munteanu. Aveam în mână revista „Caietele de la Araci” și volumul *Sub soarele polar* de Romulus Cioflec. Numele scriitorului l-a determinat să-mi vorbească. Am aflat că, după terminarea facultății, a fost repartizat în județul Covasna, a ajuns la Sf. Gheorghe, profesor de istorie și filozofie, unde a întemeiat Cenuclul „Romulus Cioflec”. L-am îndemnat să pună pe hârtie această informație, pentru revista noastră. Atunci, lucrurile s-au precipitat, n-am putut vorbi prea mult.

N-am uitat întâlnirea cu Ion Munteanu. I-am scris pe messenger. A durat ceva timp până a văzut mesajul meu, dar l-a văzut. Mi-a răspuns. A urmat o „discuție” pe messenger, la o oră destul de târzie din noapte, când „și-a deschis robinetul amintirilor”, cum mi-a mărturisit, sper, cu bucurie. Avea multe informații despre Cenuclul „Romulus Cioflec” din Sf. Gheorghe, despre participanți, despre perioada desfășurării etc. (locuise patru ani în acest oraș), doar că timpul și-a spus cuvântul. Totuși, ceva l-a stimulat pentru aducere-aminte. Probabil, faptul că a fost o perioadă frumoasă din viața lui.

I-a plăcut activitatea de cenuclu. Scria cronici după fiecare întâlnire, *Cronică de cenuclu*, și o publica în „Cuvântul nou.” Ședințele Cenuclului „Romulus Cioflec” aveau loc la Casa de cultură a sindicatelor (director Mircea Ștefan), într-un birou situat chiar deasupra biroului directorului, dar și la Galeriile de Artă. Aducea muzicieni, adică împlotea poezia cu muzica, dar și cu pictura, unele ședințe având drept obiectiv legătura dintre creațiile literare și picturile din muzeu. Venea violonistul Simon Bela, care avea un trio muzical, și îi încânta în prima parte a ședinței de cenuclu. Apoi citeau cei care erau programați cu o ședință în urmă, după care urmau dezbateri pe text. Mi-a amintit câteva nume ale persoanelor care frecventau cenuclul: Mihaela Popescu (preda franceza la „Liceul de Filologie”, astăzi fiind profesor la Universitatea din București), Radu Macrinici, Narcis Calotescu, Valen-

tin Mihai (toți, profesori de română), Ioan Moldovan (economist), Petre Străchinaru, Nina Tînțar (colegă de facultate), Antonia Mușat (profesoară de română și germană), Ramona Fotiade (profesoară de engleză, venită, prin repartitie, din București), Marieta Rădoi, căsătorită Mihăiță, azi, muzeograf la Muzeul „Tudor Arghezi”, București, pictorul și graficianul Călin Stăgărean, profesoara și cântăreața Alina Mavrodin, actorii Ionel Mihăilescu, Oana Ștefănescu ș.a. Uneori, venea Iuliu Mușat cu elevi de-ai lui, care cântau la diverse instrumente. Alteori, Ion Munteanu aducea la cenuclu tineri scriitori din București. Își amintește de Mircea Nedelciu și Sorin Preda, nepotul lui Marin Preda, care și-au lansat cărți în cadrul cenuclului din Sf. Gheorghe: Mircea Nedelciu cu *Tratament fabulatoriu* și Sorin Preda cu *Parțial color*. Cu poetul Ioan Rusu Barian (profesorul de limba română Ion Mitroi) a fost coleg de cancelarie la Școala Generală Nr. 2 din cartierul Simeria, dar și de cenuclu. De multe ori plecau împreună de la școală, până în cartierul Gării, special pe jos, ca să aibă mai mult timp pentru a discuta „numai și numai” despre literatură.

Ion Munteanu a predat istoria și filosofia la două școli din Sf. Gheorghe, dar, după ce a obținut definitivatul, a părăsit învățământul. A trecut la Centrul creației populare, apoi la ziarul „Cuvântul nou”, o perioadă de care își amintește cu drag, unde a avut colegi zariști de profesie (unii făceau naveta din Brașov): Ion Negulici, Ioan Drăgan, Gabriel Florescu, Horia Deliu, Vasilica Ciobanu, Nicolae Stoian. A plecat din județ în 1990, imediat după revoluție.

În prezent, Ion Munteanu este poet, prozator, publicist, critic literar; locuiește în Craiova. Absolvent al Facultății de Filosofie-Istorie a Universității din București, doctor în filosofie, membru al Uniunii Scriitorilor din România. A publicat peste 10 cărți de poezie, proză scurtă, romane, dar și volume de interviuri. Apreciat de Marin Sorescu, Ion Munteanu este prezent în cunoscuta antologie de poezie, SORESCU’S CHOICE. *Young romanian poets* (Bloodaxe Books, Belfast, 2001). Este inclus și în antologiile *Alpha ’87* (Dacia, Cluj-Napoca, 1987),

și *Antologie de poezie română contemporană*, vol. II (Editura Tipo Moldova, Iași, 2014). Scriitorul Ion Munteanu are meritul esențial în organizarea Festivalului Internațional „Alexandru Macedonski” de la Craiova, ajuns la ediția a VII-a.

Am în față un interviu luat lui Ion Munteanu, publicat în cartea „*Marin SORESCU în anticamera NOBEL*” de Ion Jianu, prefată de Eugen Simion, postfață de George Sorescu, Editura GRACIOUS LIGHT/LUMINĂ LINĂ, New York, 2018. Redăm în continuare fragmentul care se referă la vizita lui Marin Sorescu în Sf. Gheorghe, inclusiv participarea cunoscutului poet la o ședință a Cenaclului „Romulus Cioflec”:

„Da, l-am reîntâlnit (pe Marin Sorescu, n.n.), în anul 1987, la Sfântu Gheorghe, județul Covasna, unde eram profesor stagiar, cu ocazia lansării unui volum de versuri de-al său, în limba maghiară, intitulat *Papírkán*, care s-ar traduce *Uraganul de hârtie*, publicat la Editura Kriterion. Traducerea a fost realizată de Farkas Árpád, el însuși poet, profesor și ziarist al publicației locale „Megyei Tükör”, iar mai târziu, redactor al revistei „Igaz Szó” din Târgu-Mureș. Cu doi ani în urmă, Farkas Árpád tradusese un volum de-al Anei Blandiana, *Valaki engem álmodik*, publicat tot de Editura Kriterion. Lansarea volumului lui Marin Sorescu a avut loc într-o sală mare a Casei de Cultură a sindicatelor din Sfântu Gheorghe, unde a venit foarte multă lume. Oricum, pe atunci erau puține momentele autentice de cultură, iar volumul poetului oltean, în traducere, a fost foarte bine apreciat de publicul maghiar. La evenimentul lansării am participat și eu, împreună cu toți membrii cenaclului literar „Romulus Cioflec”, recent înființat, tocmai din nevoia de a ne întâlni, a ne citi producțiile literare, dar, mai ales, pentru a comunica între noi, cei câțiva intelectuali români cu asemenea preocupări din acel areal predominant maghiar. Nu știu cât de bine s-a simțit Sorescu în acea seară, pentru că nu s-a vorbit mai deloc în limba română, dar la încheiere ne-a urmat pe noi, firavul public român din fundul sălii, care înțelesesem la fel de mult cât pricepuse și Sorescu din tot ce se discutasese acolo. La invitația mea, a acceptat bucuros să participe la o ședință de-a noastră de cenaclu, tot în acea locație, într-o cameră micuță, deasupra biroului directorului. Ne-am simțit foarte bine, poetul luând lucrurile în serios și spunându-ne fiecăruia câte ceva, referitor la ceea ce prezentasem sau discutasem

acolo. După aceea l-am invitat la mine acasă, împreună cu colegii de cenaclu, într-o garsonieră modestă, pe care o promisem cu chirie de la inspectoratul școlar și unde a trebuit să aduc scaune, pahare și căni de ceai din vecini, pentru a ajunge la toată lumea. Am reușit să prepar un ceai pentru toți, nemaiaivând altceva să pun pe masă. Cu toate acestea, a fost o seară „îmbelșugată”, nu atât în bucate, care au lipsit cu desăvârșire, ci datorită efuziunii spirituale care s-a creat. La un moment dat, Marin Sorescu mi-a cerut hârtie și un creion, conturându-ne tuturor, rapid și pe loc, portretul. (...) încerc de mulți ani să-mi amintesc (unde a pus portretul, n.n.)... Dar va veni și momentul când o să iau toată biblioteca la răsfoit... (...).

A fost o seară minunată, iar Sorescu s-a purtat ca și cum era de vârsta noastră. Apoi, toată lumea, mult după miezul nopții, l-am condus la hotel, pe jos, pe străzile pustii la acea oră, luându-ne pe rând la revedere de la el. Sunt convins că, înțelegând cât de bătuți de soartă eram, cu toții repartizați aici din ordinul lui Ceaușescu, din toate centrele universitare din țară, să „întărim elementul etnic românesc” din zonă, Marin Sorescu ne-a dăruit o seară de neuitat, compensând prin spiritul său generos toate frustrările de care aveam parte zilnic. Pentru noi, întâlnirea cu marele poet a însemnat enorm, dar cred că și pentru el a însemnat ceva, de vreme ce, de curând, în urmă cu doi-trei ani, într-o zi am primit un telefon de la poetul Dan Lupescu care m-a întrebat: „Ce făceai în seara zilei de... a anului 1987?” Cu sinceritate i-am răspuns că nu mai știam ce făcusem cu două seri în urmă, dar tocmai în acea seară din 1987?!... Atunci... el mi-a spus că se afla cu profesorul George Sorescu, fratele poetului, iar într-un jurnal de-al lui Marin a găsit mențiunea că în acea seară s-a aflat la Sfântu Gheorghe, în casa (vorba vine!) a poetului Ion Munteanu, profesor de limba română în oraș... Și era descrisă întâlnirea cu membrii cenaclului, atmosfera degajată care s-a creat... Sorescu greșise un pic: nu eram profesor de limba și literatura română, ci de filosofie, dar ce importanță mai avea aceasta, de vreme ce el găsisese întâlnirea cu noi „notabilă”, demnă de a fi consemnată în jurnalul său?”

Mulțumim, Ion Munteanu, că, prin cenaclul vostru, ați păstrat memoria scriitorului Romulus Cioflec în oraș, iar voi, tinerii intelectuali români de atunci, veniți în Sf. Gheorghe, ați cunoscut, în perioada 1987-1990, un scriitor român din secuime.

Ana-Maria Posea

ARACIUL – LEAGĂNUL COPILĂRIEI ȘI TINEREȚII MELE

M-am născut în Araci, un loc binecuvântat, într-o familie în care se citea, se asculta muzica, se asculta tot la radio „Teatrul la microfon”, se recita poezie; o familie unde exista un cult și un respect pentru cultură care, de altfel, m-au însoțit toată viața.

Am avut o copilărie fericită. Familia mea era formată din Mama, Tata și Moșu (bunicul meu). Capul familiei era Moșu, fiind cel mai vârstnic.

Moșu împreună cu Mama Mare a avut patru copii – o fată și trei băieți. Unul dintre băieți a fost tatăl meu. Moșu a fost un țăran vrednic, respectat de toată comunitatea. Credincios, el era prezent în toate zilele de sărbătoare la biserică, unde avea propria strănă. Respectat de consăteni, a fost, pentru o perioadă de timp, primarul Araciului.

Bun român, Moșu a participat în decembrie 1918 la Adunarea Națională de la Alba Iulia, unde a pus umărul la Unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu Regatul României.

Moșu citea în fiecare zi „Gazeta Transilvaniei”, pe care o comenta, uneori, cu vecinii sau singur, dacă nu avea audiență.

Iubea și respecta pământul. Nu o dată l-am auzit spunându-i Tatălui meu: „Aveți grijă de pământ, din roadele lui v-am ținut la școală și v-am făcut domni...”

O amintire vie este cea în care, pe când aveam șase-șapte ani, Moșu mă anunță că a doua zi trebuie să merg împreună cu el la arat. Speriată, am început să plâng. Moșu m-a liniștit:

– Băiată, atâta timp cât ești cu mine nu ți se întâmplă nimic. Va trebui să mergi în fața boilor și... atât.

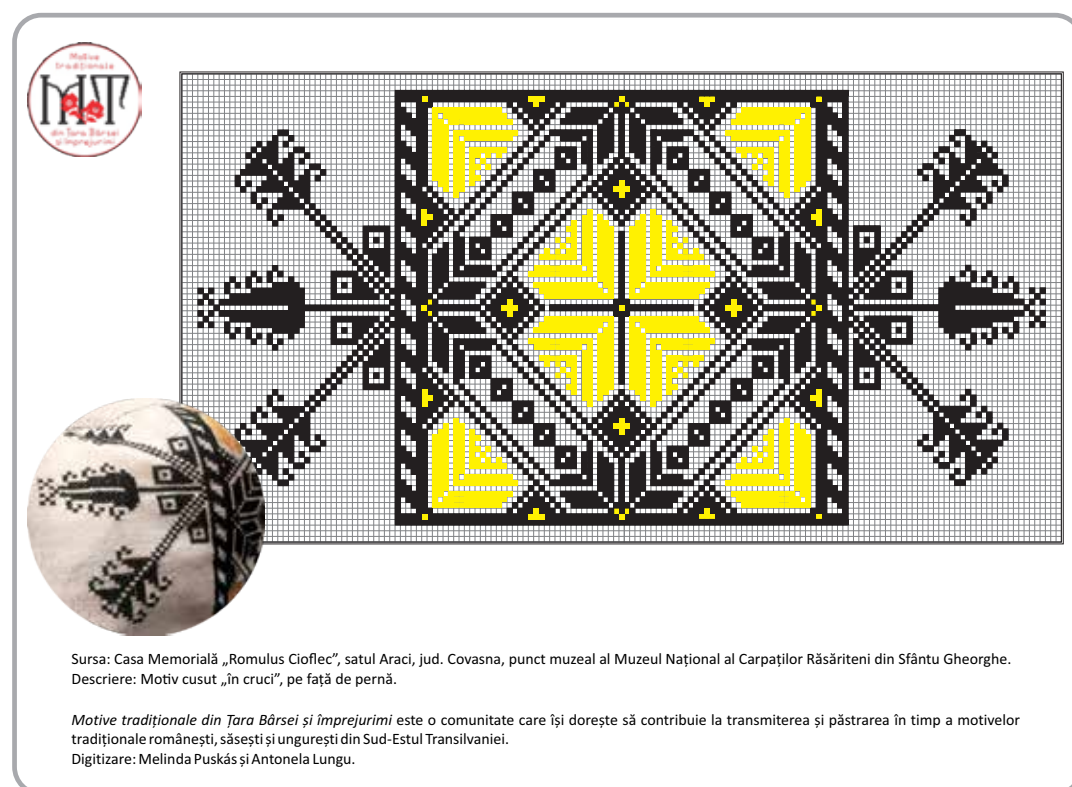
A avut Moșu dreptate. Nu mi s-a întâmplat nimic. M-am întors acasă foarte mândră de mine și, mai ales, de faptul că fusesem „la arat”.

Cea mai mare sărbătoare a verii a fost ziua în care, după seceriș, bucatele (snopii de grâu) erau aduse în curte, urmând să vină „batoza” să le treiere. Multă agitație și, mai ales, bucuria și satisfacția muncii împlinite... La sfârșit, toată lumea era cinstită (omenită) cu un pahar de rachiu, și invitată la masă, unde Mama ne servea tradiționala „Tocana acră”, preparată din cel mai gras cârlan păstrat special pentru aceasta ocazie. Această bucurie a încetat brusc o dată cu colectivizarea, când Moșu a fost nevoit să renun-

te la pământ. Copiii lui, de la școlile pe unde erau, fuseseră trimiși acasă pentru a-l „lămuri”... Greu a înțeles... Despărțirea de pământ a fost mai mult decât dureroasă... Moșu a avut un frate, pe Nenea Culiță, care locuia vizavi de noi.

Seara, Moșu se ducea la el, „în vorbă” care se desfășura de fiecare dată după același ritual:

Moșu: -Am vent (am venit).

Model tradițional de la muzeul din Araci. Digitizare: Melinda Puskás și Antonela Lungu.

Culiță: -Bine, stai jos!

Stăteau amândoi, unul pe marginea patului, celălalt, pe marginea lădoiului și moțâiau.

După un timp, Moșu: -Mă duc...

Culiță: -Bine...

Astfel se termina „vorba”. Erau mulțumiți amândoi că se văzuseră și că erau bine...

Nu aveau nevoie de multe cuvinte, se înțelegeau tăcând...

Ce încântată am fost, când, studentă fiind la Cluj, am făcut o plimbare la brațul Moșului, venit la Cluj la unul din băieții lui. I-am arătat Facultatea de Istorie unde studiam. Mi-l amintesc, îmbrăcat în „hainele de duminică”, cu cizmele cu carâmb înalt, lustruite-oglină.

Sunt foarte mândră de Moșu, pe care, de altfel, Romulus Cioflec îl evocă în nuvela „Trei adalmașe”.

Notă: Băiată - Apelativ pentru fetiță

Mihai Marinache

VIRGIL CIOFLEC ÎN CORESPONDENȚĂ CU OCTAVIAN GOGA

În urmă cu cinci decenii apărea la Editura Minerva, în îngrijirea Danielei Poenaru, o amplă lucrare dedicată corespondenței lui Octavian Goga (1881-1938), poet, dramaturg, publicist, om politic, deputat, ministru, prim-ministru, membru al Academiei Române. În volum își găsesc loc și zece scrisori: două ale poetului către Virgil Cioflec, din februarie 1919 și decembrie 1927; opt adresate lui Goga, acoperind intervalul 1905(1), 1907(3), 1908(2), 1910(1), 1912(1).

La aceeași editură, în 1983, în îngrijirea lui M. Bordeianu și Șt. Lemny, vedea lumina tiparului și volumul al doilea al corespondenței, Virgil Cioflec fiind reprezentat prin trei cărți poștale trimise lui Goga în 1907 (*Octavian Goga în corespondență. Documente literare*, I (1975), II (1983).

Rămase necunoscute publicului larg, aceste scrisori luminează aspecte peste care trecerea timpului pare să-și fi pus amprenta (cea mai veche datează din 1905, deci de acum 120 de ani !). Ideea de a le repune în circulație mi-a fost întărită de lucrarea prof. dr. Luminița Cornea (*Virgil Cioflec. Contribuții biobibliografice*, 2021), istoric literar prestigios, care, de-a lungul anilor, s-a aplecat cu multă migală și pasiune asupra activității lungului șir de cărturari CIOFLEC (micromonografii, eseuri, editare operă, corespondență, iconografie, publicistică...). De asemenea, studiul atent la Biblioteca Națională al fondului Virgil CIOFLEC mi-a permis o înțelegere mai profundă a relației de prietenie a familiilor CIOFLEC - GOGA, a rolului jucat în publicistica vremii înainte și după Marea Unire, în devoalarea atmosferei, adesea încărcată de polemici, privind presa, conducătorii și redactorii ziaristicii transilvănene, modul de raportare la confrății lor din Regat.

Deschidem paginile corespondenței Virgil Cioflec-Goga prin reproducerea conținutului unei cărți poștale trimise poetului la Viena.

E semnată V. Cioflec și este expediată din Wiesbaden la 20 mai 1905. Expeditorul se afla în străinătate. Din toamna anului 1904 Goga se găsea la studii la Berlin. Persoana de contact pe adresa căreia e expediată misiva este dr. Sextil Pușcariu, domiciliat în Viena la această dată.

Dialogul epistolar, întrerupt o perioadă, are o mare însemnătate pentru Virgil Cioflec, cu atât mai mult cu cât a existat o „făgăduială” din partea „bunului nostru Goga”. Sunt referiri explicite la atmosfera culturală, la „ciupiturile literare”, la „săpuneli-le” din articolele publicației *Vieața nouă* al căror subiect critic a fost Goga. Poetul va răspunde prompt, descurajând prin verbul incisiv pe Ovid Densusianu, devenit obiect al satirei. Virgil Cioflec „gustă” talentul poetului de a-și reduce interlocutorul la tăcere, apreciind cu umor și ironii subtile, într-un stil colorat și mustind de expresii populare, arta de pamfletar a lui Goga („pe unde scoate cămașa”; „l-ai potrivit din croială”; „a lua împreună o baie de puțină”; „nu-l mai pot vedea decât cu popoul gol”; „a scutura pleata” ș.a.). Greșeala lui Ovid Densusianu la acest moment, în aprecierea expeditorului scrisorii, ar consta în faptul că acesta „uită împrejurările cu care avem să dăm piept aici...” (*Luceafărul*, 4, 1905, nr. 9, 1 mai, p. 202-203).

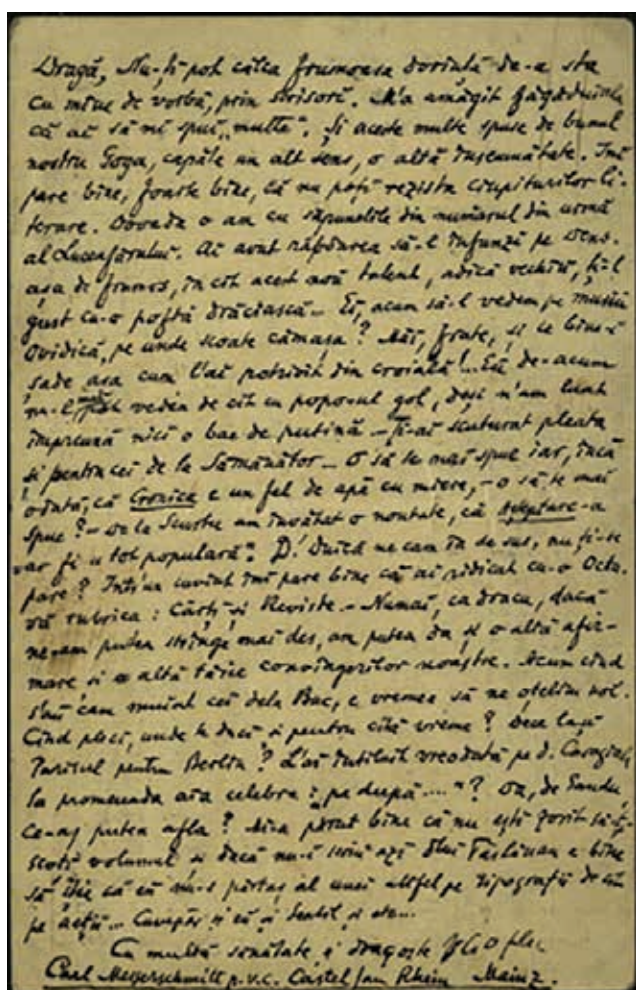
În vizor sunt și redactorii de la *Sămănătorul*, ironizat fiind, în special, Ioan Scurtu. De asemenea,

există și o referire la criticul G. Bogdan-Duică („ne cam ia de sus”). Apreciază că intervențiile critice, la obiect, ale lui Goga au „ridicat cu o Octavă rubrica „Cărți și reviste” a publicației *Luceafărul*. Pledează pentru strângerea rândurilor în lupta pentru afirmarea și împlinirea idealului național: „dacă ne-am putea strânge mai des, am putea da și o altă afirmare și o altă tărie, convingerilor noastre...”; „e vremea să ne oțelim noi”.

Virgil Cioflec este la curent cu faptul că I.L. Caragiale, încă din toamna anului 1904, s-a autoexilat cu familia la Berlin și ar dori să știe dacă Goga l-a întâlnit „pe domnul Caragiale la promenada aia celebră...”. Solicită informații și despre prozatorul C. Sandu-Aldea. Îl sfătuiește pe Goga să mai aștepte cu tipărirea volumului de *Poezii* („mi-a părut bine că nu ești zorit să-ți scoți volumul...”).

Iată textul (Biblioteca Națională, Ms. 14904):
Wiesbaden, 20 V 1905

Dragă, Nu-ți pot călca frumoasa dorință de-a sta cu mine de vorbă, prin scrisori. M-a amăgit făgădu-

Dragă, Nu-ți pot călca frumoasa dorință de-a sta cu mine de vorbă, prin scrisori. M-a amăgit făgăduirea că nu s-a mișcat „multe”, și aceste multe spuse de bunul nostru Goga, capătă un alt sens, o altă însemnătate. Îmi pare bine, foarte bine, că nu poți rezista ciupiturilor literare. Dovada o am cu săpunelile din numărul din urmă al *Luceafărului*. Ai avut răbdare să-l înfunzi pe Dens(usianu) așa de frumos, încât acest nou talent, adică vechi, ți-l gust cu-o poftă drăcească... Ei, să-l vedem pe musiu Ovidică, pe unde scoate cămașa? Măi, frate, și ce bine-i șade așa cum l-ai potrivit din croială!... Eu, de acum, nu-l mai pot vedea decât cu popoul gol; deși n-am luat împreună nici o baie de puțină. Ți-ai scuturat pleata și pentru cei de la Sămănător. O să se mai spuie iar, încă o dată, că *Cronica* e un fel de apă cu miere, o să se mai spuie? De la *Scurtu* am învățat o noutate, că *Așteptarea* ar fi „tot populară”. D. Duică ne cam ia de sus, nu ți se pare? Într-un cuvânt, îmi pare bine că ai ridicat cu o Octavă rubrica: *Cărți și Reviste*. Numai, ca dracu, dacă ne-am putea strânge mai des, am putea da și o altă afirmare și o altă tărie convingerilor noastre. Acum, când s-au cam muiat cei de la Buc(urești), e vremea să ne oțelim noi. Când pleci, unde te duci și pentru câtă vreme? De ce lași Parisul pentru Berlin? L-ai întâlnit vreodată pe domnul Caragiale la promenada aia celebră: „pe după...”? Da, de Sandu ce-aș putea afla? Mi-a părut bine că nu ești zorit să-ți scoți volumul și dacă nu-i scriu azi domnului Tăslăuan e bine să știe că eu nu-s părtaș al unei astfel de tipografii decât pe acții... Cumpăr și eu și Sextil și etc...

Cu multă sănătate și dragoste, V. Cioflec

Ca multă sănătate și dragoste V. Cioflec
Carl Meyserschmitt p.v.c. Castel Jan Rhein Mainz.

iala că ai să-mi spui „multe”. Și aceste multe, spuse de bunul nostru Goga, capătă un alt sens, o altă însemnătate. Îmi pare bine, foarte bine, că nu poți rezista ciupiturilor literare. Dovada o am cu săpunelile din numărul din urmă al *Luceafărului*. Ai avut răbdare să-l înfunzi pe Dens(usianu) așa de frumos, încât acest nou talent, adică vechi, ți-l gust cu-o poftă drăcească... Ei, să-l vedem pe musiu Ovidică, pe unde scoate cămașa? Măi, frate, și ce bine-i șade așa cum l-ai potrivit din croială!... Eu, de acum, nu-l mai pot vedea decât cu popoul gol; deși n-am luat împreună nici o baie de puțină. Ți-ai scuturat pleata și pentru cei de la Sămănător. O să se mai spuie iar, încă o dată, că *Cronica* e un fel de apă cu miere, o să se mai spuie? De la *Scurtu* am învățat o noutate, că *Așteptarea* ar fi „tot populară”. D. Duică ne cam ia de sus, nu ți se pare? Într-un cuvânt, îmi pare bine că ai ridicat cu o Octavă rubrica: *Cărți și Reviste*. Numai, ca dracu, dacă ne-am putea strânge mai des, am putea da și o altă afirmare și o altă tărie convingerilor noastre. Acum, când s-au cam muiat cei de la Buc(urești), e vremea să ne oțelim noi. Când pleci, unde te duci și pentru câtă vreme? De ce lași Parisul pentru Berlin? L-ai întâlnit vreodată pe domnul Caragiale la promenada aia celebră: „pe după...”? Da, de Sandu ce-aș putea afla? Mi-a părut bine că nu ești zorit să-ți scoți volumul și dacă nu-i scriu azi domnului Tăslăuan e bine să știe că eu nu-s părtaș al unei astfel de tipografii decât pe acții... Cumpăr și eu și Sextil și etc...

Cu multă sănătate și dragoste, V. Cioflec

(față carte poștală.): Salut și te aștept, Sextil

(Adresa): Autriche

Monsieur Le Dr. Sextil Pușcariu, p.d. Goga,
Vienne, IX Lazarethgasse 29 I

Pentru o mai bună înțelegere de către cititori, evidențiem câteva detalii referitoare la personalitățile care apar în text: 1. Ovid Densusianu (1873-1938): filolog, lingvist, folclorist, istoric literar, poet, întemeietor de publicații literare (*Vieța nouă*, *Grai și suflet*); 2. Ioan Scurtu (1877-1922): scriitor, publicist, editor al operei eminesciene; 3. G. Bogdan-Duică (1856-1934): critic și istoric literar, ziarist, redactor, cadru universitar la Cluj; 4. Octavian C. Tăslăuanu (1876-1942): scriitor, publicist, istoric literar, editor, om politic; 5. C. Sandu-Aldea (1874-1927): scriitor, profesor, publicist, dr. în științe agricole la Berlin; 6. Sextil Pușcariu (1877-1948): filolog, lingvist, istoric literar, cadru universitar.

Desen de Cosmina Marcela Oltean

Cornel Dimovici

SCRISOARE DIN GERMANIA

Dragă Luminița, încerc să te consolez. Despărțirea de revista creată de tine te doare... Tu m-ai activat pe mine, în tristețea exilului, când renunțasem la iluzii și tu mi-ai dat o șansă să mă reîntorc. Angajamentul tău pentru Araci și Cioflec este fantastic; tu vii, ca și mine, de pe alte meleaguri, eu de pe Târnave, tu, de la Dunăre, într-un univers deosebit: Covasna! O lume ciudată...La început, nu înțelegi: unguri, secuî, români, sași; religii, mentalități, limbi... Confruntări... Această diversitate fantastică, mai ales intelectuală, m-a zăpăcit...Toți m-au primit cu brațele deschise, o primire impresionantă, pentru un student amărât, care după șase ani de „stres universitar” aterizează într-o localitate situată la 1200 de metri altitudine, ruptă de restul lumii, fără drum, fără curent electric; directorul ungur, primarul secuî, secretarul de partid român, preotul calvinist și cel catolic, unguri, la câteva pahare de palincă...

Acolo, am trăit trei ani, într-o lume fantastică, care m-a fascinat și m-a stimulat să creez, să încerc să las niște documente despre acest univers, care dispare sau chiar a dispărut... Izolat în munți, am trezit interes pentru personalități fantastice, zguduitoare, care încercau să fugă din banalitatea mediocră și au lăsat posterității opere istorice...Interesul, curiozitatea pentru istorie și cultură era fantastic! Se citea enorm, în toate limbile, se bârfea Marx și Pasternak, Europa liberă... Interesul, fascinația pentru cultură era stimulată din toate direcțiile... Deși eram izolat prin lipsa de drumuri, telefon, curent electric, radio etc. artiști fantastici, la mine, se

ascundeau de securitate (colonelul Hancheș, șeful securității județene teolog și poet, era informat despre întâlnirile subversive din Comandău, însă apărea pe neașteptate, se contrazicea în problema Fecioreniei Maicii Domnului, cu poeții „fără Dumnezeu”, la mine în Castelul din Comandău (Paskandy Geza, Tomori Peter, George Boitor, Sandu Brad, Mihai Sin, Dan Culcer)...După mulți ani ne-am reîntâlnit... Toți recunosc, că acele timpuri au făcut din noi oameni...A fost Timpul, Dictatura...Ce rămâne din realizări? Nimic! Cine mai citește azi o poezie? O carte?

Am povestit prea mult! A trebuit însă să încerc, să amintesc ceva despre această lume fantastică, pe lângă care ai trăit și tu. Despre acele timpuri, nu mai vorbește nimeni. Cu anii, eu descopăr, cumva comprimat, în esență, situații deosebite, absolut particulare, interesante din anii 1970... Însă Universul nostru dispare...

Știu că noi nu mai avem nici o șansă! Istoria nu mai interesează pe nimeni! Corupția criminală care conduce lumea este de neînvins!!!

NOTĂ: Scriitorul și medicul Cornel Dimovici (n. 21 septembrie 1942) se află de mulți ani în Germania, dar nu uită primii ani petrecuți la Comandău, județul Covasna, unde fusese repartizat ca tânăr medic. Referirea la iluziile pe care eu i le-am dat, are în vedere apariția volumului: Cornel Dimovici, *Iluzia reîntoarcerii*. Antologie, ediție îngrijită și prefată de Luminița Cornea, Editura ARTprinter, Sfântu Gheorghe, 2022, 280 p. Astăzi, este important să apreciem frumusețea vieții, în minunatele ei forme. (L.C.)

Mihaela Malea Stroe

„EDUCAȚIE” PRIN PUBLICITATE

Cu insistență de picătură chinezească, numeroase reclame **ne „educă” în privința utilizării noi a limbii române** și cum s-o deposedăm nonșalant de bogatele ei resurse expresive.

Mă întrebam (retoric), într-un articol mai vechi, dacă va veni vremea să cunoaștem obligatoriu limba engleză ca să înțelegem limba română a viitorului. Publicitatea confirmă că acel viitor bate la ușă. Deja e musai să știi o brumă de engleză pentru a descifra... măcar bolboroseala hibridă din reclame: servețele „*colour catcher*”, „Aer condiționat – tehnologie *breezless*”, „Pastă de dinți *gum strenghter and protect*!”, „*extrawhitening*”, „Câștigi un *country breake*!”, „Masă de *dining*”, „Aspirator cu *unlimited power* aqua”, „Returnezi rapid la *easy-box*.”, „Concert redat în *stream live*”, „Doza ta de *enterteinment* continuă.”, „Este doar *made to play*”, „Este ușor să dai start cu *sticky*.”, „Fii *epic*, fii *wild*! /.../Așa-i și la primul *job*! *Relaxe*!”, „Câștigi și dai *play* distracției!”, „*discount* la *trimmer* gazon”, „Mergi pe *crunch*! Dă *crunch* momentului!”, „*Deciphering Streets Through Art*, o nouă carte despre *street art*”, „Nou e pe moment, *smart* e permanent.”, „Încearcă noile *noudles*!”, „*Coffee shop* la tine acasă!”, „Schimbăm *moodul* unui om”, „*Epic sale*!” (la haine), „*Chew good*!”, „*Save or Cancel* anunță lansarea revistei...”. O reclamă dramatizată pare să profetească, în trei replici, evoluția limbii: tatăl întreabă românește „Unde ai vrea să mergem?”, fetița răspunde hibrid „În *funland*!”, povestitorul folosește doar o prepoziție: *Let’s story* cu *Kinder chocolate*!”.

Să adăugăm snobismul celor de pe „sticlă”, din al căror vocabular a cam fost expulzată limba română și care cârpesc golurile cu „am fost *freeze*”, „*you name it*”, „*fashion editor*”, „*personal shopper*”, „*go for it*”, „*spot-light*”, „*reality check*”, „*overworking*”, „are un *backround*”, „și... *what so ever*”, „am avut *eye contact*”, „skijetul e un *must-have*”, „asta e *beside the point*” etc. Aaa, și „*what the fuck*!” ori „*fuck you*!”. Nu că n-ar avea limba română destule înjurături pitorești în ogradă, dar, deh, să

înjuri pre limba lorzilor e „*cool*”, e „*stylish*”, parcă ai strivi în cerul gurii o boabă de caviar stând ciuciu lângă Turnul Londrei ori la poalele Statuii Liberății.

Tot *via* reclame și alte prestații tv, suntem **educați să ne debarasăm de topică și de logică** atunci când, totuși, vorbim/scriem românește.

„Uneori ne accidentăm din greșeală”, zice o reclamă. „Uneori” din greșeală. De regulă, ne accidentăm... intenționat, planificat! Sau cum???

O altă reclamă ne lămurește: „Cum mănâncă papagalii stacojii? Ei mănâncă cu picioarele!”. Are natura ciudățeniile ei, inclusiv papagali cu picioare pe post de cioc. Ciocul la ce le-o fi folosind? Să stea agățați de crengi în timp ce mănâncă... cu picioarele? Iată un caz de interes pentru ornitologi!

Alta ne îndeamnă: „Descoperă spații în casa ta care nici măcar nu știai că există!” E clar: nici măcar nu știam că există casa mea! Dar dacă reclama ar fi spus „Descoperă în casa ta spații (despre) care nici măcar nu știai că există!”??? Greu cu topica și cu logica! Mai lesne fără!

În plus, aflăm (de data asta dintr-un lung titlu de știre!) că „Mașina unui înalt oficial militar al Federației Ruse a fost aruncată în aer, fiindu-i smulse picioarele.” No bistoș (pe ardeleneste!) că, dacă mașinii i-au fost smulse picioarele, din anatomia „oficialului” au pierit pneurile, planetarele, bujiile. Nu-i nevoie să citești știrea pe de-a-ntregul.

Un prieten (Ch. C.), iubitor și el de limbă română firească, mi-a semnalat că nici radioul nu se lasă mai prejos. Îi avertiza pe cei dornici să fie prezenți la un festival muzical în Poiana Brașov că „Se vor face controale pe căile de acces, inclusiv corporale!”. Aoleu!!! Căi de acces corporale?!? Ce dulce se răzbună topica neglijată!

În fine, cu tenacitate de Bloodhound, de câteva decenii încoace, reclamele fac... reclamă distracției! Mână-n mână cu penibile emisiuni de divertisment, ne „educă” **să găsim sensul suprem al vieții în... distracție!**

Ele oferă, după cum arată într-un amplu articol Adrian Dinu Rachieru, „o cultură epidermică, slu-

jind ideologia *divertismentului*”, ideologie care „dincolo de confortul clișeistic, este de pură ventilație mentală, „așezându-ne” în stereotipie și sărăcie ideatică.”

Ioana Pârvulescu atrage atenția că „la oamenii prezentului crește simțul distracției, în sensul cel mai barbar al cuvântului”. Christian Crăciun vorbește despre „idolatrizarea distracției (muzică zgomotoasă în mega-concerte, sporturi stupide în care oamenii își risipesc toată energia), consumerism”, iar Dan Anghelescu despre „o zodie a mizeriei spirituale, a puținătății și indigenței”, despre sufocanta vogă a unei „modernități al cărei cuvânt de ordine (golit de orice urmă de sens) este *distracția*”.

Am scris și eu cândva, demult, pe tema asta, remarcând atunci frecvența covârșitoare – în reclame la sucuri, bere, ceai, scutece, pastă de dinți, detergenți, filme, jocuri, rechizite, baterii, piscine, tabere, tricouri, cereale, cafea, festivaluri, pantofi, șampon, biscuiți, telefoane, cremvurști, înghețată, brânză, pufuleți, creme de plajă, medicamente, canale tv ș.a.m.d. – a cuvântului *distracție*, cu tot neamul lui lexical neaș și cu toate rubedeniile importate (*fun, funny, entertainment* ș.a.) din arealul lui semantic. Am avut răbdare (acum nu mai am!) să număr și să constat că în reclamele respective cuvântul „distracție” se poate repeta între două și șase ori, umbrind produsul care devine garantul distracției, în timp ce distracția devine scop. Nu comercial, ci existențial. Cumperi produsul ca să ai – cum zicea reclama – „liber la distracție!”

Deși se spune mereu că, inevitabil, „lumea se schimbă”, statutul privilegiat al „distracției” în publicitate nu s-a schimbat. Cuvântul și-a păstrat frecvența și influența.

De pildă: „Oferă-le copiilor tăi un Paște plin de distracții!”, „Ziceam să schimbăm echipele, să ne distrăm”, „Distracția vine

ronțăind”, „Câștigi și dai *play* distracției”, „Distrăți-vă împreună cu Kinder *surprise*!”, „Distrează-te pe gustul tău!” (cu cipsuri), „Ce faci, Mihai? Pleci sau rămâi să te distrezi?”, „Cu Ciuc... distracția poate să apară în orice moment.”, „dăm drumul la distracție cu 10% *cashback*”, „Cine are chef de joacă deșteaptă /.../ și de muuuultă (*sic!*) distracție, are un loc” (invitație la un atelier de lectură pentru copii).

Desigur, nu e cazul să fim mereu gravi, ursuzi, panicați că ne paște al Treilea R.M., că ne amenință extraterestrii, încălzirea globală și tornadele, că ne pândesc pandemii, crize economice și asteroizi chițiți să intre în coliziune cu Terra...

Simțul umorului – opus distracției găunoase – e necesar, binevenit, binefăcător. Apar uneori și reclame inteligente, ironice, cu mesaje care stimulează gândirea. Sau artistice, de admirat ca un reușit tablou dinamic. Din păcate, sunt rare și dispar repede, ca și cum cineva (cine???) le șterge (le cenzurează?) pentru că se teme de inteligență și de frumusețe.

Să închei, totuși, în notă umoristică! Un telespectator întreabă:

– E bine să ne uităm la televizor?

Radio Erevan răspunde:

– E bine! Cu condiția să fie... *închis*!

Ion Cristofor, Cluj-Napoca: „Satul meu - inima mea”

Cântare iubirii

Te voi căuta, tandru printre ploi,
precum în rugăciune cauți o sfântă,
în aprinderea macilor goi,
în lumina lor ce nu cuvântă ...

Te voi întrupa, mai apoi,
ca pe un cântec în zori de fecioară,
ploaie caldă voi fi pentru umeri goi
și sărutul coapsei în liniști de seară.

Iubire se va întâmpla între noi,
înveșnicire-a nu știu câta oară,
te voi căuta însetat printre ploi
și ne vom contopi într-o albă vioară.

Te voi găsi, cândva, într-o vară...

Cântecul Dunării

Mai cântă încă, Dunărea, prin maluri
Romanțe vechi,
Purtate de pescari
Ce-ademenesc în noapte peștii mari
Și toarnă votcă-n putrede pocaluri...
Prin ea trec, totuși, ruginite vase
Cărând poverile

*Elena Graure Manta: Lumi paralele – Sticlă Float,
Omenire în pace 2 – Sticlă Spectrum*

Atâtor ani,
A salcie plângândă ea miroase,
A nuferi și a zbor de cormorani...

Oh, Dunăre, copila mea frumoasă...

Elegie mamei

Casa mea, cea mult îmbătrânită,
Eu la tine mă întorc și tac,
Maică bună, maica mea iubită,
Sufletu-ți miroase-a cozonac.

Gardurile toate-s dărâmate,
Numai casa mai respiră greu,
Maica mea, cu mâinile curate,
Cum te ține-n palme Dumnezeu.

Plâng salcâmi ca niște fecioare,
Tu mă dori a nu știu câta oară,
Când văd iarba cum stă în picioare
Iar lumina ție-ți stă să moară.

Bucură-te mamă că sunt bine,
Deși îmi e rău fiindcă mi-e dor,
Când va fi să mă întorc la tine
N-am să plec și nici n-am să mai mor.

Tînda, mamă, tu s-o lași deschisă
Să-ți sărut al inimii pridvor...

Când corp, când spirit

Când corp, când spirit, joc pe funii ude

Fără popas, cu verbul drept povață.
Trupul nesigur de incert se-agață,
Iar sufletul se pierde-n ierburi crude.

Un gând nu-și trece firul lui de ață
Prin ochiul gol, în lupte să asude.
Răzbind prin hoarde de oștiri aude
Doar cum tresare umbra de pe față.

Mă sting încet. Din neștiut se-abate
Și s-a mutat în gloduri care cern
Frânturi de nopți și de singurătate,

Un cerc prea stâmt, ademenit și tern.
Nădejdea mea de-a fi în tot și toate
Rămâne vis neîmplinit etern.

Popas îmi sunt doar clipe

Oriunde merg, popas îmi sunt doar clipe
Și le presar pe stânci, în depărtare.
Credința mea se-acleacă roditoare
Ca taina-n seve-adânc să se-nfirișe.

Ochii uimiți de-o fină irizare
Rescriu câmpii în tainice risipe,

Așează stavili tandre să nu țipe
Lăstunii-n lanuri despărțind hotare.

Adulmec gustul reavăn de izbândă
Pe buza depărtărilor prelungi.
Șoimul zăbovei ager stă la pândă

Să nu ridic zidiri de vis pe brânci.
Tânjesc etern ca râvna mea flămândă
Să-mi odihnească zbaterea pe stânci.

Când pasărea cânta

Când pasărea cânta iubirea-n zarea

Adulmecată-n palide năvoade,
Un vânător săgeată-n cer sloboade
Înveninat, ca să îi ia suflarea.

Din vârful de arbori, cenușii iscoade
Răzbat în șuier vag, dar depărtarea
Ascunde-naripata precum marea
Vuieste-n larg, talazuri reci să-nnoade.

Întoarsă-n cuib, privește până-n seară
Cum taine blânde-n jur se vor roti.
Dar ascuțișul, cel pornit să ceară

Tainul lui, în urmă va lovi.
Aceleași spaime-n trup ne împresoară
Se frânge-un ceas, rămâne-o altă zi.

Desene de Cosmina Marcela Oltean

Denisa Crăciun

și te-ai dus
-ca o lună grăbită
să intre în eclipsă-
într-un luminiș de neguri
neîmblânzite
nemărginite
așchii de apus
dar capăt vieții n-ai pus
ai urmărit-o doar cu privirea
scormonitoare a cuvintelor
ce lovesc cu copita
năluca zorilor

*

din umbra unui deget ce se plimbă
pe foaia de hârtie nu se rostogolește
nu vrea să se lase auzit
și în sahara paginii
ascuns luminează
cât o mie de amnare
cuvântul din fiecare bob
de nisip selenar
l-ai auzi
dacă noaptea nu ți-ar
foșni atât de tare prin pereți
mișună
șoareci

centauri în miniatură
deunăzi n-ai știut
că așteptarea
e și mai sfâșietoare
când nu are început

uite umbra degetului se
subțiază pe foaia de hârtie
și te lasă să vezi
că tot ceea ce își dorește
inima ta – această casă fără ferestre –
este
binecuvântarea somnului
fără vise

Carmen Tania Grigore

un crez anume

realitatea noastră este fragilă
îmbarcată-n corăbii
lansate haotic în imensa
întindere a timpului

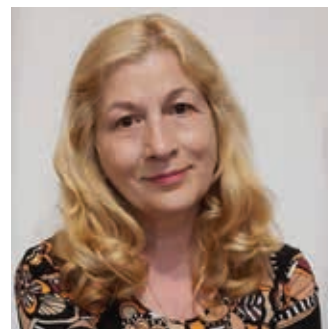
ne bucurăm de val
ne îndrăgim onorând existența
în ciuda sinelui nostru
fragmentat
doar lucirea speranței

stă mărturie crezului
prins într-un zbor liber
între așteptări și
normalitate

invocație

Doamne, îndulcește
plinul paharului
pe care sunt îndemnată
să-l iau
dorința vine și pleacă
stârnind jocul atracției
până la cea mai pură

cunoaștere a sinelui
dincolo și dincoace
de acest moment incert
speranța se îmbină
cu multiple motive
de îngândurare

Gabriela Botici

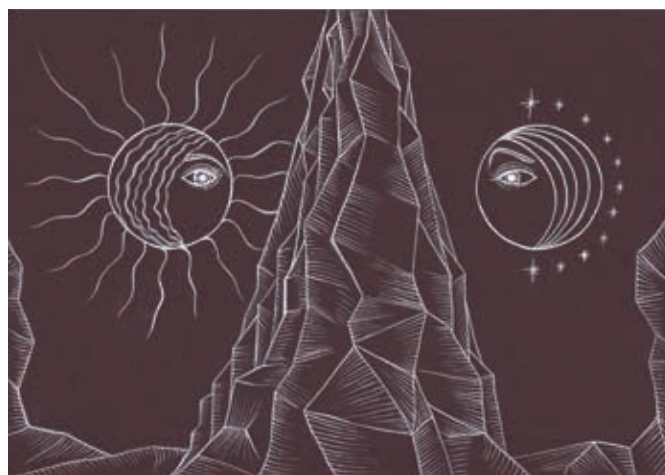
Sonet CLXV (Junii Brașovului)

Cu soarele-n piept, din munte coboară.
Prin portul brodat, istoria cântă
tradiții străvechi, păstrarea lor sfântă
în ropot de cai, rostind primăvară.

Râu de lumină prin glasuri cuvântă,
semnul cel sacru prin cai îl presară,
galopul vital, în ritm de fanfară,
renaște din nou natura înfrântă.

Calea străbună revine în mine,
ecouri străvechi ce au reînviat
prin junii frumoși cu suflete pline

de dragostea ce a păstrat aliat
speranța din Cer, dorințe creștine,
rostind neclintit: Hristos a Înviat!

Desen de Cosmina Marcela Oltean

Reabilitare

Încă o zi în plus risipă cât să-mi pun ceasul
cu miros de crini pe încheietura mâinii
mi-a plăcut mișcarea m-a făcut s-alerg
adesea pietrele din pantofi mi-au lustruit călcâiele
mișcarea toreadorului stârnește furia taurului
lumea din arenă se bucură când taurul e furios
așteaptă să vadă sânge

acum nu mai știu unde merg dar merg
în rest nu-mi lipsește nimic
de ce mă-ntorc împotriva acestui rest mineral
cu două mâini două picioare
cu tot ce-i trebuie?
memoria mea îi repetă prohodul râzând
ție mai am multe să îți spun
până la sfârșitul timpurilor mele
dacă n-ar fi așa
nimic bun nu ni s-ar mai întâmpla
ce e mai frumos nici nu a sosit încă

Cristina Vișan

SĂ VORBIM / SĂ SCRIM CORECT

Vorbeam în materialul din numărul trecut despre limbajul generației Z- *zoomerii*- extrem de prolific, de altfel, o exprimare argotică, echivalentul *slangului* englezesc, după cum bine observă profesorul universitar, Rodica Zafiu. Inovațiile lingvistice ale acestei noi generații sunt inepuizabile, fiind bazate pe jocuri de cuvinte, modificări de sensuri, valorificarea unor elemente din alte limbi, abrevieri, dislocări topice etc. De altfel, evoluția tehnologiei digitale, impactul rețelilor de socializare, munca online au generat și încurajat apariția unui limbaj nou care îi bulversează pe părinții celor din generația Z, să nu mai vorbim despre cei mai în vârstă care nu pot accepta o astfel de exprimare, ce creează senzația că trăiesc într-un film SF.

Sunt firești aceste inovații lingvistice? Credem că da, atâta vreme cât acceptăm că limba e un organism viu, că totul evoluează, că influențele nu pot fi oprite și că timpul le va așeza pe toate.

Să recapitulăm câteva elemente din limbajul generației Z, extrem de schimbător, în funcție de evoluția tehnologiei:

1. *Simp* – cuvânt de origine americană, *simpleton*, inițial având sensul de persoană naivă care repetă niște acțiuni prostești. Temenul a fost folosit de tineri pentru a râde de băieții care se comportau prea politicos sau romantic cu fetele, scopul fiind de a le seduce. Acum, cuvântul e folosit ca o ironie la adresa băieților care își exprimă sincer sentimentele față de o fată;

2. *Sus* – prescurtare de la „suspect”; *sus* înseamnă de obicei că ceva ori cineva nu este așa cum pare. Adică e un „dubios, prefăcut”;

3. *I-a dat cu seen* – când cineva îți citește mesajul (iar WhatsApp, de exemplu, bifează „seen”, adică

dovada citirii mesajului), dar nu-ți răspunde și te ignoră; din englezescul *seen*-văzut; de altfel, tinerii din ziua de azi consideră o insultă faptul că ai citit un mesaj și nu ai răspuns prompt, în aceeași clipă;

4. *Chill* – cu sensul de „a răci, a pune la rece”; acum înseamnă „stai calm!, liniștește-te!, fii relaxat!”; (Eu prefer ardelenescul *șezi blând!*, e mai prietenos, să nu zic *friendfull*, dar cam demodat pentru vremurile de azi);

5. *Fomo missing out* – sindromul *FOMO* (expresia englezească *fear of missing out*) înseamnă frica de a rata ceva important pe platformele de socializare, adică o formă de anxietate generată de rețelele online, o dependență de internet, mai simplu, foarte des întâlnită la generația Z;

6. *Slay* – apreciere față de o persoană, un eveniment care a impresionat în mod plăcut („Cum a fost spectacolul?” – „Slay”); *slay* e un termen argotic din limba engleză, inițial având sensul de „a ucide, a masakra”, și căruia generația Z i-a schimbat înțelesul; acum ne referim la a face ceva excelent, pentru care ești apreciat;

7. *Word* – „Cuvânt”, în limba engleză; sensurile sunt multiple: „ai zis-o!”, „bine punctat!”, „OK”, „corect”, „super”, „mișto”, „în regulă”; deci abrevierea *OK* e perimată!

Așadar, musai trebuie să mă *updatez* și să mă *downloadez* dacă vreau să fiu *slay* pentru elevii mei de liceu, pentru că o abordare demodată în predarea limbii și literaturii române mă va face *sus*. Să încerc să ocolesc sindromul *FOMO* și să răspund rapid la toate mesajele de pe WhatsApp, ca să nu mai fiu acuzată că *i-am dat cu seen* vreunui adolescent dornic de a desluși sensurile universului.

Ion Onuc Nemeș

Laița de la drum

Laița noastră de la drum avea un mic acoperiș de ciripuri, pentru caz de ploaie. De fapt, la fiecare casă era o laiță la drum. Era folosită doar în zilele de sărbătoare, în rest nu era modru să stai, că era mult de lucru. După o săptămână de lucru, aici era locul de tihnă și odihnă.

Duminica, după ce oamenii se întorceau de la biserică, prânzeau, se odihneau o țără, apoi ieșeau la poartă, pe laiță, „să vadă lumea”. Pe drumul țării oamenii continuau să treacă, în sus ori în jos, dădeau binețe la fiecare poartă:

– Doamne ajută!

– Ajute-ți Dumnezeu alduitu, i se răspundea. Unde meri și de unde vii? – continua dialogul. – Hai, stai o țără cu noi, că nu arde pământul.

– Șadă binele și norocu, țucu-vă, zicea omul, și își vedea mai departe de drumul lui.

La noi, la laiță, veneau vecinii: a Cățălului, a Țărcului, a Ciotului, a lu' Maștei. Dacă nu aveau loc toți pe laiță, tata aducea fie un scaun din casă, fie improviza o laiță din doi butuci de lemn și o scândură. Se vorbea despre toate: de vreme, de cine-o mai murit, cine s-o betejit, cât mai e de arat, ori de secerat, cine cu cine vorovește, cine se gată de ospăț, dacă s-o adus fotoghin la bold și uăieji de loampă ori lompăș..., nimic din ceea ce se întâmpla în sat nu putea rămâne dincolo de interesul oamenilor. Ceea ce făcea parte din viața satului, de bine ori de rău, trebuia cunoscut de toată lumea.

Către ojină, bărbații se ridicau să baje de mâncare în iesle la dibolițele care se întorceau din ciurdă, să zvăre o mână de burene la porci, ori un pumn de grăunțe la găini.

Laița era o instituție necesară satului, ca aerul.

...Încet-încet înserarea se lăsa peste sat, peste case, peste oameni, peste pământul acesta binecuvântat de Dumnezeu cu de toate. Oamenii intrau în case, se pregăteau de culcare, odihnă necesară pentru următoarea zi de muncă.

DESPRE AUTORII CARE SEMNEAZĂ ÎN ACEASTĂ REVISTĂ:

- Gabriela Botici, poet și prozator, Brașov.
- Carmen Mușat Coman, scriitor, publicist, editor, director Editura Cununi de stele, București.
- Luminița Cornea, scriitor, critic și istoric literar, Uniunea Scriitorilor din România, Filiala Brașov.
- Denisa Crăciun, poet, traducător de poezie, Uniunea Scriitorilor din România, Filiala Brașov; cercetător asociat la Universitatea Clermont-Auvergne (Franța).
- Cornel Dimovici, medic și scriitor român stabilit în Germania.
- Ioana Giurgiuman, profesor, Liceul German Sebeș, județul Alba.
- Elena Graure-Manta, artist plastic român, stabilit în Germania. www.designelena.de
- Carmen Tania Grigore, poet, Uniunea Scriitorilor din România, Filiala Brașov.
- Cătălina Hasotti, poet și prozator, profesor, Brașov.
- Mihai Marinache, profesor, publicist, președintele Asociației Cultural-Literare „Panait Cerna”, Tulcea.
- Adrian Munteanu, poet, Uniunea Scriitorilor din România, Filiala Brașov.
- Ion Onuc Nemeș, scriitor, fost director al Bibliotecii Județene Astra, Sibiu.
- Cosmina Marcela Oltean, grafician, muzeograf la Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Sf. Gheorghe.
- Mircea Popa, scriitor, critic și istoric literar, Uniunea Scriitorilor din România, Filiala Cluj.
- Nicolae Scurtu, scriitor, istoric literar, Uniunea Scriitorilor din România, Filiala București.
- Ionel Simota, poet, Uniunea Scriitorilor din România, Filiala Brașov.
- Maria Monica Stoica, scriitor, poet și prozator, Societatea Scriitorilor Târgovișteni.
- Mihaela Malea Stroe, scriitor, poet și prozator, Uniunea Scriitorilor din România, Filiala Brașov.
- Cristina Vișan, profesor, Colegiul Național „Mihai Viteazul”, Sf. Gheorghe.

DIN ACTIVITĂȚILE DE EDUCAȚIE MUZEALĂ DESFĂȘURATE LA CASA MEMORIALĂ „ROMULUS CIOFLEC” DIN ARACI

Revistă editată de Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni (MNCR) din Sfântu Gheorghe –
 director Valerii Kavruk. ISSN 2559 – 4753, ISSN-L 2559 – 4753. E-mail: secretariat@mncr.ro
Redacția: Luminița Cornea – redactor-șef; Nicolae Scurtu – secretar de redacție; Cristina Felea-Baubec.
Correspondenți din țară și din afara țării: Iurie Colesnic (Chișinău), Vadim Bacinski (Odesa), Cor-
 nel Dimovici (Germania), Elena Graure-Manta (Germania), Șerban Teculescu (Paris),
 Denisa Crăciun (Franța), Ionel Simota (Miercurea-Ciuc).
Tehnoredactare: Zita Horvath. **Tiparul executat la:** Tinta Printing Studio.